



ÜLIÕPILASLEHT

SISU: „Üliõpilaslehe“ toimetuse poolt. Semestri lõpuks. / Eesti kirjanduse kultuurkapitalistid ja „santlaagrid“. — Noor kirjanik. / Albert Kivikas, „Murrang“, 1925. Retsensioon. — IdK. / Seitse pügalat korpide küsimusest. — Rich. Janno. / Mõttepäevikust „Meditatsioonid kultuurist ja kulduurist“. — V. Adams. / Sõnake meie kosmopolitismist. — O — maa. / Akadeemilise Kirjandusühingu tegevus 1925. a. — M. Lp. / Nähtusi ja mõtteid Eesti kunstinäituse puhul Riias. — Ed. Ole. / Akadeemiline kroonika.

№ 7

31. v. 26



ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

«Üliõpilaslehe» toimetuse poolt.

Semestri lõpuks.

Käesoleva semestri suuremad küsimusalad on viind „Üliõpilaslehe“ organisatsioonidevahelisele vastastikusele vaielusele. See on võtnud õnneks niisuguse ilme, kus väiksematest küsimustest üle põhimõttelisemaid, ilmavaatelsi lahkumisenisi on valgustatud. Poleemika on iseenesest huvitavamaid ja tänuväärsemaid alasid igale ajakirjale, ja möödunud semestri „Üliõpilaslehe“ poleemikad on oma süüdistustes ja etteheidetes võrdlemisi tagasihoidliku ja kaaluva iseloomu poolest kui mitte vastaspooli rahuldand, siis vähemasti ikkagi mõndagi küsimust valgustada ja lahendada avitand. Seega võib käesoleval korral tagajärjerikkast poleemikast rääkida. Ka on sellekaudu avameelse vastastikuse põhimõtete hindamise teel suuremat tendentsi loota ühiskohtade leidmiseks ühistööks üliõpilaskonnas

Sellele sihile, mida eelmise semestri „Üliõpilaslehe“ toimetuse häälkandjale tulevikus ette soovis, nimelt siirdumist organiseerimisküsimustelt ja üliõpilaskonna muult sisemistelt elualadelt välja üldisematele kultuuriküsimuste käsitlemisele „Üliõpilaslehe“ veergudel, ei ole osaks saand teostuda. Näeme ära, et see ei teostugi kunagi täiel määral. Selleks on üliõpilasel sisemiste küsimuste poolest lakkamatult sigidusrikas. Ja kui leht tahab olla üliõpilaskonna elu närvi, peab ta ka reageerima selle elu tarvetele.

Sellega ei ole veel öeldud, nagu ei ulataks ta üliõpilaskonnast väljapoole

kuuluvate küsimuste käsitlemise. Osalt sisaldub juba üliõpilaskonna mitmesugustes ilmavaatelistes avaldustes üldkultuurilisi ja hiljem ennast tegelikult elus sama järjekindlusega maksmapanemiseid vaateid. Samuti ei ole aga leht kunagi võõraks jäänd ka poliitilisele, teaduslikule, kunstilisele, usulisele, igasuguse muugi kultuurielu ala käsitlemisele vahetumalt.

Sarnasel mitmepalgelisel ilmel, hoides pääjoontes siiski oma eriuimet „Üliõpilaslehe“ loodab ta, et tema ilmumine ja edasikestmine on otstarbekohane ja tarvilik, nagu ta on.

Suudab ta ajuti tõusta üksiküsimuste ägedamale arutlemisele, mida tegev elu kogu rahvuskonnale lahendamiseks ette tõukab, oleneb aja aktiivsusest vaimust; jääb ta paiguti oma siseelu küsimuste juure peatuma, on ka sääl, mida arutleda, nagu näeme olevikus

Tendents, mis „Üliõpilaslehe“ levimise kasuks kõneleb käesoleval semestril, on muidugi juhuslik; oleneb palju ühest võiteisest sattumusest isegi üliõpilaskonna poliitikaalus, et leht vähe suuremal arvul levineb kui mõnel eelmisel semestril. Päälegi kõigub arv endiselt 1000 eksemplari ümber levikus. Seega umbes sama arv, mis kord juba oli kolm aastat tagasi, ainult et ta sel semestril on ivake kerkind üle tuhande, kuna ta varem sama võrdselt alla kaldus. Ja eeltuleva semestri kohta võiks loota ainult, et ta stabiilne püsiks, nagu meie margakurs.

Ei ole teda ka organiseerimatute aktiivsem osavõtt üliõpilaskonna elust nähtavalt tõstnud. Siitamaanine osavõtlikkus tema vastu kuulub ikkagi organisatsioonidele, kuigi lehe ilme selletõttu mitte ühepalgelineks ei ole jäänd.

Üheks meeldivamaks nähtuseks peab pidama organisatsioonide ja akad. seltside: „Üliõpilaslehe“ erinumbreid. Nii saab „Üliõpilasleht“ ajuti võimalusi anda üksikute rühmituste ja koondiste tegevusaladele ja ilmele, ilmavaatele lähemalt ja põhjalikumalt ennast avaldada. Need on erimoelised ja ilmutavad kõige mitmekesisemat aktiivsust. Ka tuleval semestril on näha ette niisuguseid erinumbreid.

„Üliõpilaslehe“ ühe koguni sisemise elu nähtuse pääle on põhjust lõpuks üsna häameelega tagasi vaadata. See on vabanemine vanadest võlgadest, millele lahendamine kogu selle semestri kestel lehe tegeliku väljaandmise kõrva päämurdmist oli valmistand. Ei räägi see muidugi meie ühiskonna jõukuse kasvamisest, ega ka eriti üliõpilaskonna varakuse tõusust.

Võib olla, kõige enam ainult ettevõtte keskendumisest ja püsivama korralduse väljakujunemisest, mis ju ka kogu üliõpilaskonnale käesoleval aastal osaks sai.

Igatahes — edu tulevasele ajajärgule!

Eesti kirjanduse kultuurkapitalistid ja «sanflaagrid».

I.

„Maa pääl rahu ja inimestest hää meel“. See vormel iseloomustab senist vahetorka praegu meie kirjanduses tüüriil oleva põlve (pigemini kildkonna) ja kirjandusliku uudismaa, järelkasvu vahel. Piki aastaid, truiit ja härdaltki on annud kirjanduslik noorpõlv kõigis põhimõttelisis asjus praegu keset lauda istuvaile kirjanikkudele oma nägematut, differentseerumata, kuid siiski olemasolevat kaas-tundmuse resonantsi. „Eesti kirjanik“ (ja nimelt see mainit) oli neil alati kõige kõrge, idealise, edasiviiva, põhimõttelise sümboliks. Mäletan, kuis Tarapita päevil minu jaoks lihtsalt ei eksisteerind inimene, kes tolle idealistide võitluslehe priisimi läbi meie kultuur-elu ei vaadelnud; mäletan, millise pieteediga teretin pärast ki kohviku (templi) uste man koogisõomisest sapistund kirjanikku — see oli mulle püha mees, meie tagurluse märter, meie algava kultuuri eesvõitleja. Arvan, et ka teised kirjanduslikult mõtlevad noored suhtusid samuti ja tihedais ridades seisid noorus siurulaste-tarapiitlaste nõudva avangardi taga, kandes publikusse Õpetajate ideid, külva tes nende vastu lugupidamist ja häämeelt nendest.

On mööda roomand kõhul mõningad aastad. Tarapita aktsioon on annud tagajärgi: meil on kultuurkapital, mille jaotamises lövi-osa õelda just loovatel kunstnik- kudel. Kirjanduse sihtkapitali valitsuses on neil te g e l i k u l t ena- mus kindlustet. Nüüd muidugi pääseb võidule õiglus, humaansus, erapooletu häätahtlus, kõik see, mis võõras meie „bürokratiiale“, meie „tagurlusele“; ja et lakand võitlus tagurluse ja idealistide vahel, siis algab Eesti Parnassil suur loov rahuaeg? .

Nii võis oodata, aga, aga... rahu pole. Õigem, kuskil ei olda rahul maksva rahuga.

Ja kas pole tulnud aeg loobuda ka „hääst meelest“ ja täie häälega õelda tõtt lõpuni, nii kurb, nii lootusetu, kui see tarvilik tõde ei näiks. Kirjanduse sihtkapitali valitsus on omad summad teist-

korda ära jaotand. Nendest rahva poolt ant summadest oleneb suurel määral kirjanikkude töö- ja loomisvõimalus, mõne üksiku juures on kaalul ta tervis, mõni teos sünnib ehk jääb teostamata rippu- vuses neist väga proosalistest mar- kadest. Silmas pidades oma kõr- get ülesannet on loova kirjanduse edustajad sihtkapitalis toimind muidugi piinliku erapooletusega omade meile varem teatavaks teht kõrgete põhimõtete järele, väljas- pool väikseid sümptiaid-antipaatiaid, mäletades, et nende kätte on usaldet hoolitsemine kogu eesti kirjanduse vaba edasiarenemise eest? Kõik „inimlik, liig inimlik“ on nii mõõduandval hetkel mui- dugi unustet? Eks?!

Lugesin neil päevil „Les nou- velles littéraires'ist“ aukartusega, kuidas jaotetakse prantsuse kirjan- duslikud toetuspreemiad. Et väl- tida võimalikku juhuslikku meele- olu (kui kergesti tekib see!), aru- tetakse ja hääletetakse ühe kirja- niku saatust kuni 6 (kuus) korda. Juhtub sagedasti, et hiigla-preemia läheb kirjanikule, kes on paaril hääletusel täiesti läbi kukkund. Et hääletajad mitte abitarvitajate hulgast ei ole, vaid kirjandustead- lased ja autoriteedid, kelle kom- petentsus ja erapooletus väljas- pool kahtlust, on Prantsusmaal iseenesest mõistetav.

Nii võis siin juhtudagi, et see konservatiivne asutus terve varan- duse mõistis mitte-prantslasele, neegrile. Küll tõstis ajakirjandus kisa, kuid seks on ta ju vaid aja- kirjandus, et kisada.

Mõitid siirduvad tahtmatult meie vastavale areopaagile. Muidugi ei saa võrrelda meie osavaid asja- ajajaid teadmistes, kompetentsuses ja otsustusvõimes prantsuse au- likkude suurmeestega, nagu pole võrreldavad ka nende teosed. Kuid erapooletuses, kuid idealismis, väiksluse puudumises, siin peaksid meie omad prantsuse bürokrati- dest eeski olema, — need revo- lutsionäärid, vabamõtlejad, idealis- tid, boheemlased. Siin muidugi: amicus Plato, amicus Socrates, sed maxima amica veritas . . .

Kultuurkapitali mitte just vii- maseks ülesandes kirjanduse alal on hoolitseda kirjandusliku järel- kasvu eest, piinlikult hoolitseda, et ükski uus and ei läheks kaduma meie noorele kultuurile.

Eesti kirjanikkude liidu esita- jad sihtkapitali valitsuses — selle esimene viiul — on ipso facto E. K. L. põhikirja järele kogu Eesti kirjanikkunna kutselised edus- tajad. Liidu ja selle asemikkude ülesandeks on E. K. L. põhikirja § 1 järele Eesti kirjandusliku loo- mingu edendamine ja kogu Eesti kirjanikkude vaimliste ning aine- liste huvide kaitsmine.

Kirjanduse sihtkap. valitsuse koosolekuil näitasid kirjanikkude esitajad selgesti, keda nad esita- vad ja milliste ideaalide eest võit- levad. Esitavad iseennast; mille eest võitlevad, jäägu ütle mata akadeemilise lehe veergudel.

Mäletate stseeni „Meie valime“ „Püha Jõrgenist“ — kui suur- meister juhatas. Nii umbes — ja üsna täpselt. Päevakorras sum- made jagamine kirjanikkudele. Kellele? Ammu otsustet kohvikus. Muidugi enesele ja oma inimes- tele kõigepäält. Neile eranditult. Et mõned minevaastased stipendi- aadid pole mitte midagi (0, 0, 0) ettesaadud suurte rahadega teind, see pole ju tähtis. Aga sea- dus nõuab töid? Noh, kui nõutakse, siis ütleme, on mõni kõrtsilaulude vihuke pooleli¹⁾. Jah, pooleli . . . Miks ta ei peaks pooleli olema, kui seadus nõuab. Ja ega's too teos pole tähtis, seda oskame kõik kirjutada, tähtis on olla sümptaat- lik poiss. Hääletada!

— Aga kuidas hääletada?

— Lahtiselt muidugi, keda me kardame?

Oma vahel . . .

Nii siis, 2 põhimõtet: anda raha neile, kes midagi kirjutand pole ja lahtiselt hääletada.

Nii saadigi ikka oma vana kura- ditosin täis. Mullu 12, nüüd 13, see on kärpimine, kokkutõmba- mine.

1) Kokkupanemise ülesanne suurtele lastele: mis sihuke vihuke rahvale ja riigile maksma läheb?

Siia pean hädatarviliku tõsise vahemärkuse tegema. Rõhutan kõige tõsisemalt, et suurema osa stipendiaatide vastu tunnen ainult tänulikku aukartust ja ei taha poole sõnagagi kahelda meie väärtuslikumate kirjanikude õiguses stipendiumite dääle, kuid need aulikud kultuuri-loomajad ei mängi osa meie kirjanduspoliitikas. Kõik mu süüdistused on sihit ainult sinna, kus ei tehta juba minu aastat ei kirjandust ega kultuuri, küll aga pretendeeritakse ettetükkivalt kirjanduse juhtimisele. See kategooriline reservatsioon on hädatarvilik sellepärast, et need, kes kõigest hoolimata kõnelevad edasi meie kirjanduse nimel, armastavad süüdistuste eest varjata end oma autoriteetsete ja lugupeet ametvendade selja taha: kõneldakse kohe haigest Raudsepast, kõigest kirjanduspoliitikast täiesti eemal seisvast Tammsaarest ja teistest, kelle moraalne õigus toetusele väljapool kahtlust, nagu oleks nendes ka keegi kunagi kahelnud. Osavõte!

Kuid jätkame koosolekut. Veel on need „noorkirjanikud“. Mullu jäeti nad küll ootama, kuni suured härrad suvitamiselt tagasi tu-

lid (muidu oleksid nemadki vast mõelnud suvitamise päale), nüüd ei olnud võimalik teha vahet kirjanikkude kategooriate vahel. Nii tuli istuda edasi, kuigi enam midagi huvitavat ei olnud. Siin jälle kaks põhimõtet, kuid... juba veidi teised. Kõige päält: mitte anda neile, kes eelaastal uusi kirjanduslikke teoseid olid kirjutand ja ilmale saatnud. Õieti järjekindel: kui anda töö-mitte tegemise eest, siis ei pea andma töötegemise eest. Naljapärast siiski hääletame kandidaate.

-- Kuidas?

— Kinniselt! Nüüd aga kinniselt. See on erapooletum ja pole rääkimist pärast.

Nii hääletasid eesti kirjanikkunna esitajad salajase¹⁾ hääletamise kaudu oma nooremate kaasvõitlejate toetamise üksmeelselt maha.

Kes ise ei ole vahepääl midagi teind, pistsid omad suured summad rahulikult tasku ja saadud

1) Üldse katsutakse asju nüüd jätta saladuse katte all. Näiteks ei too isegi „Looming“ nüüdsest sihtkapitali tegevusest mingit informatsiooni, isegi laureaatide nimesid. Aga kui omad rahad hädas olid, kuis siis oli kellalöömist ja nuttu!

rammuga hääletasid neid laua alla, kes olid samal ajal kirjutand ja töötand, võttes neilt neile kuuluvad mikroskoobilised summad.

Vist on kutseühisuse põhikiri uute põhimõtetega täiendund.

Ainult Pedajas ja „noor“ Henrik Adamson said võileiva, muidugi kahjutu meelsuse eest. Muidu oleks lahtergi eelarvestühjaksjäänud.

Minevaastased stipendiaadid, kes olid aruandeaastal tõendand oma produktsoonivõimet, langesid ebasoosingusse.

Sest, mu härrad, mitte and ega produktsoon pole tähtis, vaid meelsus ja viisakus -- seda teavad suuremeelsed idealistid ülihästi.

Need paar häält, mida mõned said, on ant nagu kuulda, „tagurlaste“, „koolipapade“ poolt.

Matemaatilisel tõestetav on, kuidas meie esitajad, meie vanemad kaasvõitlejad — kirjanikud — meie huvisid kaitsesid, hääletades selle poolt, et me jääksime suvupuhkusega, loomisvõimetutena rakendat tapva leivavõitluse ikkesse seni, kui meie väimlised isad, meie suuremeelsed vanemad vennad lähevad rasva kohviku kookidest ja omandavad ausalt hämmorhoide malelaua taga istumisest.

Albert Kivikas, „MURRANG“, 1925.

Kivikas on tõenäoliselt meie lugejaskonnale kõige paremini mugandund prosaist. Ja seda mitte just niivõrd oma reastulatuva rahvaomase jutustustehnika kui moodsastiund kyla-realistliku sisustiku pärast. Ta on lähedas kontaktis lugejate enamikuga — kyla kirjaoskajate noortega ja talupojalisest või väikelinnalisest aluspinnast võrsund „valmiva“ intelligentsiga. Kivikas tabab hästi oma otsekoheste tarvitajate sydamelähedasi tundeid ja pyydmsi, yhtlasi oskab rahuldada nende ideoloogilisi ja kujundustehnilisi nõudeid. See eeldab andi ja arusaamist. Ning nende viimaste eelete pärast on autor tunnustetav enam-vähem kaugemalegi huviosalisel. Teised kaasaegsed proosakirjanikud võivad arvestada ikkagi ainult teatavate harrastajatega, võrratumalt ahtamate lugejateringega. Vana-

meister Tuglas kuulub tuntavalt eel-revolutsioonijaja enam rahvusvahelise haridusega ja kaugemalekyyniva orientatsiooniga intelligentsi ryhmkonda. Eeldab seega meieaegu harvenend ja ilmselt hävivat euroopalise dècadence'i ja suurlinna puudutatud lugejaskonda, lugejat-erudiiti. Samati Tammsaare oma toodangu enamikuga. Metsanurga „sotsiaalsed tendentsid“ ei leia suuremat poolehoidu meie iseseisvuse nooremas ja veel seda vähem vanemas põlves. Tundub siis seda teravamini kirjaniku kahvatu vormipoliituur. Oskar Lutsu võtavad tõsiselt ehk tema Pluihkamid, Vä h k m a n n ja Co yhes mõtteosalistega alevikkes ja linnaagulites, Kitzberg ja Vilde klassikutena kuuluvad õigusega kooliklassi kavapäraseks „läbivõtmiseks“. Lai kandepind ja pea üldine menu on aga Kivikase Jaakudel, Peetidel, Krõõtadel, Leenu-del ja Annadel nii maa kui aleviku ja väikelinna kultuuri „asunikku-de“

man. Peretytred ja perepojadki on, neist huvitund — vähemalt kuni nei enestel veel pärandustalu käes pole või kui neist mõned sellaseid lootusi yldse ei hellita. Kivikas ei ole mitte yksi „nimi“, vaid meiepäevi elav ja eluline kirjanik. Isekysimus on muidugi, kui kaua ta elab. Sest iseseisvusega seni võrdlemisi kiirelt arenend ja loodetavasti edespidiseski arenev lugejaskond säeb kirjanikule paratamatult arenemisoõudeid nii sisustikulisel kui kujundustehnilisel alal. Kordumised on kirjanikule eriti halvaendelised ja erutavad rahulikke ningpoolehoidvalt disponeerund arvustajaid.

Kivikase *Murrang* on eelnend *Jüripäeva* teemi kordus mõningate variatsioonidega ja tahab olla sotsiaalne (eestkätt) romaan. Kui yhes mitte just kehvade rahadega ja mitte halv paberil ilmuvas ajakirjas on selle huvikohaks peetud romaanitehniliselt vältimatut armastuslugu, siis tahaks

Isegi haigetest pole hoolit, isegi õppijatele pole mõne margaga koorem kergendat, aga omadest pole kellelegi unustet suurendetki!) kuupalk („tööstipendium“ — krooniline nimetus) määrata.

Millest tingit see kahesugune mõõt loomisvõimaluste andmisel, nii omapäraselt ebaproportsionaalne „käripimine“?

Kui põhimõttelisest vahetegemisest „kirjaniku“ ja „noorkirjaniku“ vahel, siis võiks olla juttu ainult patroonide protežeerimisest nooremaile, nagu see sünnib kõigil kultuurmail. Aga vahest sellest, et „noorkirjanikkude“ looming ei küüni kvalitatiivselt laureaaside omani?

Muidugi ei taha ma väita, et ühe algaja looming tervikuna võib kaaluda sama palju, kui nende tööd, kes elukutselistena vähemalt aastakümneid tegutsend kirjanduse põllul. Aga kui kõrvutada mõne üksiku praegu kõrgelt premieerit kirjaniku teosed mõne praegu toetuseta jäet „noorkirjaniku“ töödega (nii algelised kui need ka on), siis tuleb tunnistada, et erapooletuis ringes nende

väärtuse (kvaliteedi) üle väga ja väga vaieldakse. Nende ridade kirjutaja teeb ettepaneku: ühe praegu riigi priiileiva päale pand kirjandusliku tuusa (isiku nimetavad „noorkirjanikud“) ja nende ridade kirjutaja kogu looming või selle võrdsed osad antakse prantsuse, saksa või venekeelses tõlkes anonüümselt ja kommentaariateta mõnele Euroopa kuulsusega autoriteetsele kirjandusteadlasele uurimiseks ja hindamiseks ilmakirjanduse mõõdupuu, omapärasuse ja immanentse väärtuse seisukohalt. Minu tulevase aasta kogu sissetulek võistlejale, kui otsus langeb meie kuulsuse kasuks. Eeltingimus, et hindamine sünnib väljamaal, väljaspool meie „suurte“ suggestioonipiirkonda. See ettepanek pole sugugi teostamata ning loodan, et mul võimalus avaneb seda veelgi konkreetsemal kujul korrata. Muidugi asetab Euroopa spetsialist meid mõlemaid hää l korral kirjanduse kümnendajärgu tähekeste hulka, aga vahest aitaks niisugune eksperiment kodumaal valitsevat valearvamist, ebahinnangut ja õiglustust lõpetada. Kodumaal — kus pooled ise kohtumõistjaks, kus puuduvad ka kõik teisedki

eeldused (sageli eetilisedki) erapooletuks ja asjatundlikuks otsustuseks — pole võrdlus võimalik. On ainult raamat ja raamat ning nende puhul mõningate inimeste arvamisid ja... eelarvamised.

Noorkirjanikkude teosed on teised, see on õige. Oleks nad samad, mis eelmise põlve omad, siis ei vääraks autorid kirjaniku nime. Kuid, et nad on kvaliteeditilt halvemad, see on kirjanduse ajaloos ikka korduv vana väide, millega vähegi harit inimesel opereerimine mitte just kultuurilikkuse tundemärgiks pole.

Olen kaugel omistamast „noorkirjanikel“ mingisuguseid erilisi voorusi, eriti isikutena. Tean, et meie vahel on ka risu, mis häabub. Tean ka, et meis kõigis on palju nõrkusi ja pahesidki. Ja — lõpuks — kes ei tee nooruses vigu ja lollusi? Kuid ühte usun kindlasti: kui tuleb aeg, et meie hakkame asjade käiku määrama nii meil riiklises kui kultuurelus, siis ei ole meie iialgi nii väiklased, nii ebapõhimõttelised, nii tigidad mitte ainult meile järgnevate noorte vastu (kelles meie tulevik), vaid ka teie vastu, vanemad meistrid, kes te nüüd meie ees hingeliselt nii halasta-

1) à 100.000 ja 75.000 kuue kuu pääl 1 aprillist 1 oktoobrini.

vist tegemist olla kas retsensendi kevadpoolsete meeoleudega või nyydisaegu lausa epideemilisteks kujunevate armastus-harrastustega. Muidu aga vihjab ju päälkirigi autori pnydmustele, mis lisaks on teoses kujundund, võib öelda, kyllaliki ilmekalt, otse kaasahaaravalt.

Romaani sisustik tervikus loob mingi saatuslikkuse, paratamatuse ja väljavaadeteta umbuse meeoleolu. Kõigil murranglastel äpardub pääl meelesunnilist looduselu vinnutava sauna Jaagu. Sauna Jaak pääseb koguni oma Krõõda ja eelarveteta „vorbitud“ lapsemudilastega „kõõpija“ peremehe soonõlvakult vastsesse asuniku tallu, rammusale mõisapõllule. Ta pysib esialgu sääl, olles katuseeta savitares — kilgina. „Jyst, eks inimegi või akata kilgiss, ku ei lasta elada änam muudmoodi“ (lhk. 123). Yksi sel umbusklikult „ringi piilval“ (32), kohlasel, algatusvõimetul, kuid sauniku karmis elukoolis viletsuse ja

raske tööga karastatud jändrikul näivad olevat murranguoludes kõik vaimlised ja kehalised kohandumis-eeldused. „Nagu kasvab iseenest odraokas või kartul kobedas mullas“ (10), ta jätkab oma loodusinimese primitiivset elu. Nyyd aga rohkem peremehelisemalt ja parimate lootustega kord pääseda alalisest leivapuudusest. Ta meelesundne, mitte aiju, vaid vererakukestesse koondund elutehnika ei luba tal loota hääd „peremeeste kroonult“, mis teeb ainult „uusi nihve“, et kõõpida vaest ja rumalat rahvast. Tal polegi vajadust mõista, sest ta aistib ymbrust, mis temasugusele pole sõbralik. „Tea, kes mulle seda... õege, eks saa rikkamad“ (lhk. 90), et ostaks peremees tema „ikka puhta raha eest kohe ära, kui riik myyks saunamehi!“ (128). Asunikuna ta ju peremehelikult katsub pahandudagi puuseppadest ja on vähe-vähe muutumast ta sydagi, mis „tal sarnane pehme ja järeleandlik“, et „ei taha

tõsta kohe kära just iga tyhja asja pärast, kui peremees kisub oma poole, las kõõbib päälegi, ega's sauna Jaak sure sellepärast veel ära!“ (121).

Sauna Jaagu kolmesteiskymnes, lapsest olid viis ju „välisilmas, kus nad katsusid hoida kymne maraskis kyynega sees oma viletsat elu, tulejasid nad meelde koduseid harva ega leidnud olevaiki oma isa ja ema vastu erilisi kohutusi“ (7). Olusuhted ajasid neid vahest „nigu silgud aetasse vardasse“ (8). Yhest tytrest olid teind „peenikese preilli, laias kybaras ja siidisukkes“, kaks poega said sõjas surma. Ahta mõistusega isalegi selgus, et vabadussõjas surmavalt haavatud Juhaniga „oli syndind kyll sarnane ylekohus, mis poleks tohtind syndida tõesti mitte... Kõneldagu mis tahes, et hiinlased ja tatarlased et vabariik ja rahvavalitsus“ jne. (26), et „polnud Juhanil ju midagi, mille eest surra, mida ta pidi kaitsma, kymme kyynt tal oli ainult ja needki

matult paljastute. Enese kohta tean seda. Ülijõudu ei tarvitata vaimsete inimeste vahel, kui märgus on inimese kordumatu isik, tulevik, nälg, tervis, loomisvõime...

Tean, see kirjutus toob minule kättemaksu ja uusi väiklasi tige-dusi. Tean, teie riik alles algab. Tean, teie vastu praegu ei saa. Kuid „ei saa mitte vaiki olla“

Ei saa enam vaikimisega selts-kunna ees aidata püsti hoida illusiooni, nagu edustaks teie kogu eesti kirjanikkunda.

Ei saa noorsugu kaasa tunda teie võitlustes, mis pole sugugi (enam) põhimõttelised, vaid teie äriasjad. Ei saa vaimustuda ka teie võitlusest „kultuurkapitali“

eest, mis on muutunud nii väik-seks ja... väiklaseks eraasjaks.¹⁾

* * *

Et need otsekohesed mõtted tuulde kaovad, seda tean. Täna on veel ainuke koht, kus neid võiks avaldada, akadeemilise noor-soo häälekandja, kõige rippuma-tum ajakiri Eestis. Lehtedes igalpool eranditult on teil omad mehed, säält

1) Seda on ära tunnud kultuurkapitali mõtte algataja Fr. Tuglas, kes pani maha kõik omad kohad kultuurkapitalis ja kir-janikkude edustajana üldse. Selle omade vastu nii lepliku ja seltsimeheliku isiku kirjandusline ja moraalne autoriteet ei luband talle juba liiga läbipaistvaks muutund mängu enam kaasa teha. Tema keeldumisega lahkus ka viimne erapoo-letuse, põhimõttelikkuse ja fäätahtluse vari.

organiseeritakse seltskondlikku ar-vamist nõnda, kuidas teil vaja. See ongi demokraatia sõnavabadus. Kuid, kes veendund oma õiguses, ei või tähele panna „olusid“. Selle-pärast see tarbetu, taktitu, kirju-tajale ainult kahjutoov tõde — registreerimiseks meie — noorte — lugejaile¹⁾ ja ... eesti kultuuraja-loolasele. Ajalugu on õiglase kohtumõistja ka näilikult väikseis-asjus.

Seni aga „au olgu teile kõrges, maa pääl rahu ja inimestest — nagu algul öeld — hää meel.“

Sest teie päralt on jõud ja oskus-vilumus.

Noor Kirjanik.

1) Palume andeks, et meil neid ka on.

Seitse pügalat korpide küsimusest.

Minu vastusega Ugalensisele (Vta „Ü.“ nr. 2) korporatsiooni küsimusest on Ugalensis ise päris rahule jäänd (seda tõendab ka tema lühikene õnnistus „Üliõpilaslehes“ nr. 4), sellevastu on aga uuesti selles küsimuses sõna võtnud ksv! Oskar Sein („Üliõpilasleht“ nr. 5), astudes minuga polemikasse minu poolt Ugalensisele määratud vastu-väidete puhul.

Et minu kirjutus Ugalensisele oli ainult viimase poolt esindatud väärmõtete selgituseks määratud, siis ei saand ma ka korporatsiooni küsimust põhjalikumale arutusele võtta — nagu tookord ka, kui õieti mäletan, nimetasin —, piir-dusin ainult üksikmõistete käsitlu-sega, kui palju seda Ugalensise kaitsekirjutus tingis.

Neid üksikmõisteid on nüüd

ksv! Sein uuesti püüdnud kohen-dada — asudes Ugalensise vaate-nurgale — ja kui ma nüüd teist-kordselt selles küsimuses oma märkeid pean tegema, siis on siin paratamatus korduvaks ja vast ka tüütavaks muutuda. Sest ei saa aga põigelda arvestades küsimuse käsitlusviisi —, ainuke troost luge-jale on vast see, et katsun võima-likult lühidalt teha.

ta viib yhes endaga hauda“ (sm). Eriti selge oli see elukogend Jaagule, kui terved ja prisked perepojad sõja algul vanemate toijatena ja valgel piletil ajasid „tagakambris jalgu sei-nale“ (6), kaklesid „seitsme mehe eest simmanil“ (sm), sõja lõpu poole aga teenisid moonaladudes, töörootudes (144) või kutsaripukis. Kui sotsiaal-ses selektsioonis osutusid sauna Jaa-gule aina tuluks tema eriomadused, liiafi mõtlemiselundi pea täieline tar-betus, siis kahjuks tuli mõtlemine ja mõistmine tema oludest teadlikule pojale laanile. See ainukene täisealine ja veel elus säilund sauna Jaagu kol-mas poeg oli sõja, revolutsiooni ja uue sõja rulli all ning murrangu kee-rises nii tugevasti vapustund ja mõ-rustund, et autor tal revanche'ina laseb korduvalt ja igas olukorras paberossi kas üksikõkselt klahvida või ahnelt imeda, oma endisest koolisõbrast naise perepojalt tagasi võita, pere-voja enese vastastikusel ryselemi-

ses ära kähgista ja — oludesse mahtumatusena — kõigist loobuda. Lõpuks ei teagi autor, kuhu teda saata: kas soolaugastele või punasele Vene-maale.

Sauniku rööbastüüp — pärispere-mehe Madis — primitiivne varanduse-inimene, kelle elu tahab jätkata aja-kohandund kujul tema poeg Märt, on vormund varanduse karmide sea-duste raamistikus ja uppund sellesse. „Igalpool ta oli siis oma terava nina ja kissis silmadega“ (16), kui puutus asi varandusesse. Inimene oli kao-tand iseolemise, oli muutund mingiks varanduse funktsiooninähteks. Varan-dusabelud olid põlvest põlve võtnud naistelt ja tytartelt kõik naisele õigu-sega kuuluvad isikliku eluõnne, naise-ja emaõnne võimalused. Murrangus aga on täitumas vana peremehe kõige halvemad aimused. Koidu- ja häma-rikuaegse lisaorjusega, pererahva ja enese näljutamise-ga, sulaste ja sau-nikute „kõõpimistega“, karmi ja vali-

kuta kiskumistega kogutud talud on minemas, pärast poja Märdi vägivald-set surma, „kaugematele sugulastele tyliõunaks“. Vana perenaine Tiiu oli eland perenaisena orjaelu, noorik Annagi oli kaubeldud Märdile „kui voonakene“ (56). Anna hõõgub kogu aja lapsepõlve armastuse ja varan-duslikkude — sisemiste ja välimiste — sunduste tulipunktis, kuni plika-põlvest armastatud sauna Jaan aktiiv-selt sekka haarab. Kuid siis ei jole enam Jaani — ja Anna peab rahul-duma emaõnnega, kasvatades isa talus-pärijat: väikest poisipurikat.

Sellane on Kivikase tõlgitsuses katkend olemistõde meie lähemast aegkeskkonnast. Katkend seepärast, et on syndmustik kujundund väljas- pool ja eemalseisva ajamasina funk-t-sioonina. Põhjustav ja suundav kesk-koht asub kusagilgi tegelastele ligi-pääsematus „kroonus“ või staabis ja ainult kajastub „kohapääl“. Isegi muidu nii oludeteadlik Jaan ainult

1.

Kõige pealt ei olda minu stiiliga rahul: olewat sapine, irooni-line j. n. e. Ugalensis nimetab koguni „närveerimine, mõttelennu hüpped, mis asjalikkuse piiri päriselt kaotavad, resoneerimine.“ Kes minu artiklit loeb, see leiab, et seal küll kõigist neist häist omadusist õige vähe on. Pigemini leiame seal teatudilmelist lustlikkust, mille omakorda tingis aga Ugalensise kõrge paatos võrdlemisi väikeste asjade juures, ime-likud naiviteedid (n. „korporatsiooni mõttevastased herrad näeksid heameelega jälle neid aegu, kus ülem võim lihtsalt ära keelaks korporatsioonid,“ koolipoiste vormimütsi sidumine meie üliõpilaskondliikkude küsimustega j. n. e.), isesugused kõnekäänud, nagu näiteks „nähtavasti ei tunne teie, mu herrad...“ „Kas teie ei tea, mu herrad,“ „kuidas teie julgete tõendada?...“ j. n. e. Oleks mul vastata tulnud ksv! Seinile, siis oleks mu stiil ka kindlasti puru-tõsine olnud. Või — miks peame siis alati oma küsimusi koletõsise näoga arutama, kas pole päris kena väike lustlikkus siinjuures?

Oleme ju elurõõmsad ja muretud tudengid, mida ksv! Seingi nii-väga hindab!

2.

„Et minu ja ksv. Janno ilma-vaated lähevad lahku, selle vastu ma ei vaidle, aga mis õigusega ksv! Janno enda ilmavaate, resp. seltside oma tunnustab ainuõige-ks — see on mulle arusaama-tu,“ ütleb ksv! Sein.

Huvitavale leidusele olen nüüd ksv! Seini ja osalt ka Ugalensise arutluste puhul tulnud: nimelt paistab, et meil polegi ilma-vaates mingit vahet. Seltsid asuvad seisukohal, et peab üliõpilaskonda kui tervikut arendama, peab üliõpilaskondlikest probleemest intensiivselt osa võtma, et üliõpilane peab vaimliselt süvenduma, osa võttes ak. ühinguist j. n. e., et üliõpilase ilmavaade peab olema rahvaaktiivne, ei tohi rahvast eemalduda, peab kultuuriküsimusis teadlikult kaasa lööma — seda kõike ometi püüavad ka korpo-ratsioonid, nagu nüüd näha ja ksv! Sein püüab kogu aeg põhjen-dada, et korpilid kõigis neis küsi-

musis tahavad täie hooga kaasa lüüa.¹⁾ Tähendab — meie ilma-vaated on ühesugused ja kõik tehtud etteheited on juhitud siis järe-likult selle pihta, et korpilid pole oma aateid küllalt teostand, et nad tegelikult tihti neile põhimõttele — nagu nüüd näha oma dele — vastu töötavad. Siis tegelik töö on võetud arvustuse alla, mitte ilma-vaade, järelikult kukub ülaltsiteeritud ksv! Seini etteheide iseene-sest ära.

3.

Edasi püüab ksv! Sein ümber lükata etteheiteid, mis tehtud korpidele passiivse ja eluvõõra vaimu suhtes. Ehk nagu nüüd võime öelda: eksimuste suhtes seltside ja korpide ühise ilmavaate vastu. Siin aga, kahjuks, ksv! Sein küll rohkem tõendab korpidele tehtud etteheiteid, kui lükkab ümber. Vaatleme lühidalt:

1) Osavõtmine üliõpilaskonna kui terviku loomisest ja arendamisest.

1) Miskujuline see tahtmine siiski on, selgub allpool.

aimab, aga mõista ei suuda, kuidas „nad olid osand tema võita, vajutada oma põlve alla, tõmmata libeda silmuse ymber kaela“ (169). Kes nad ja kuidas — see on käsitusest väljaspool, aga tõelikkuse käsitusallas osa on tabatud tõeliselt ja kujundatud usaldatavalt. Yksi lõpplahendus Jaani ja Märdi surmavõitlusega on liigagi „romantiline“, ehkki kunstiliselt (vähemalt teataval määral) mitte põhjendamata. Ent kunstiski on tõenäolise tõe kassikuld hajuvam ja nõrgem tõelise tõe ehtsast metallist.

Algekeelsel väliskirjandusel hellitund lugeja võiks aistida Kivikase kujundustehnikas mõningaid sõrekohti ja disproporsioone. Tundub ehk tyybis-tiku mosaiiksus. Võiks olla pidevamat ja põimuvamat yhendust tege-laste vahel, lähedamat sidusust. Kokkusulatus tervikuks võib ju syndida lugejaski — kas või „unustusdistant-sil“, kui tohiks otsida mingit vastet maali värvide segunemisfookusele

või vaatlemisdistant-sile. Kuni see veel pole syndind, on kalduvust kujutella Jaaku Jaanita ja Madiseta, Jaani Annata ja Märdita jne. Tyybis-tiku mosaiik-susest on vast ehk fin-gitud tooteterviku osade vähe tasa-kaalutu vastastikkune kohandus. Kuid pole mingi paremusi harrastada igasugu kujundustehnilisi viimistlusi, kui tasuks nende eest tuleb teha si-sustik verevaeseks. Kivikas igatahes ei ole viimistlejaid sõna halvas mõt-tes, kelle vormitehnika tundub liht-salt vöõbana. *Murrangu* jõuline ja edasiryhkiv syndmustik katab tehni-lised, muide õigegi tyhised, puudu-jäägid.

Visuaalset tyypi kirjeldajana on Kivikas suutnud anda retsenseeritavas teoses rea harukordselt reljeefseid ja nägemuseni selgeid pilte. Oleks tar-betu korrata ammu märgitud tõsiasja, et oma tegelasi ta tunneb ja nende tegevuskeskkonda, eriti looduskesk-konda. Vallakasak oma trehtrisar-

naste säärikutega, vihmas läbiligu-nend kirjaketiga, tylitemas koertega; Krööt talutare ukse taga luuramiskäi-gul või jälle vastamas Madisele eht-sas emauhkuses; Jaak koduteel poja korjusega või piilumas surnuaial õpe-taja matusekõne aegu või kolidega peremehe õuest välja sõitmas; Madis Jaagu järele õueväravat sulgemas ja töölistega heinal, Tiiu nooriku laps-sega enne ja pärast saladuse ilmsiks-tulekut — kõik see on kujundatud äärmise tabavusega. Siis see vaad-elmlik „augustikuu tuuletü ja selge päev“, tõlmutee, mis kihutava Märdi järele tõusis taeva poole. Kuid ei tahaks lugeda õnnistunuks linna võrdlust kure pesaga. Suure hoole, armastuse ja tabavusega on kujuta-tud Anna võrdlemisi segapõimelise hinge varjundeid Syvenemise selle naistyybi, kirjaniku ilmse lemmiku peenemaisse hingevärvinguisse on meie oludes küllaltki erakorraline, kui mitte just esmakordne. Isegi tea-

Ksv! Sein tõendab fakti, et ei ole sellest tööst osa võetud. Ja toob kohe huvitavad põhjused: „korpil pole üliõpilaskonna kui terviku organiseerimisest huvitatud“ (selles ju ongi too küsimus!)¹⁾ „ollakse selle terviku kaudu korpide vastased“ (just sellepärast see tervik ongi korpide vastane, et viimased pole temast sugugi huvitatud!), „pole saand esirinnas sammuda“ võimu küsimus: kui etteotsa ei saa, oleme teie vastased(!). Kenad argumendid, peab ütlema! —

2) „Üliõpilaslehe“ kaas-töö ja tellimine. Ksv! Sein tõendab, et „Üliõp.“ ei ole kirjutatud. Põhjused m. s.: „korpil polla võind üliõpilaskonnas juhtivale kohale pääseda“ (jälle võimuküsimus! Kuid siis oleks just pidand kirjutatama, oma võimeid näitama, kõik vähegi kirjaoskuslised artiklid võeti ju vastu. Viimaseid aga ei tulnud ja see näitab ühele põhjusele, mida ksv! Sein siinkohal ei nimeta: „ei oldud huvitatud“) „korporandel on esimeses järjekorras oma knv!

1) Tähendab, siiski väike põhimõtteline erinevus!

tav „mystitseerimise nihv“ pole autorile tundmatu. Ta laseb (lhk. 78 paigu) Annal haigeks jääda näiliselt meelevapustusest, kuid reserveerib skeptikust lugejale võimaluse mõõnda haigust lihisast kylmetusest.

Kivikase rytmitehnilised võimised ei võrdu kuidagi tema pildilistele. Syndmustikus kujunend elamustele, meeleolu tõusudele ja mõnadele ei vasta lause akustiline liigendus (lhk. 155, 85, 71). Yhtlane, aeglane jutustusrytm säilib meeleolude mõõnatõusu kiuste ja riivab lugemisel, isegi hääleta lugemisel. Ei tuleks mõelda, et autoril tarvitseks iga lauset tõsta enne kõrva ääre ja siis alles kleepida paberile — lause pole mitte rytmilisteks rekiharjutusteks, vaidrytm on lause pärast. Kuid — Tuglas on siiski suurmeister proosa rytmis kysimustes.

Lõpuks ei tahaks tülitada Gogolit. Kuid ei või olla juhtimata yldist, eriti aga loomakaitse (Rohelise Risti?) tähelepanu visalt korduval ebaolule:

jõurakendamise kohaks, — siis pole erilise innuga „Üliõpilaslehte“ kirjutatud“ (näete tuligi välja peapõhjus: ei tahagi kirjutada, miks aga seda pärismotiivi siis teiste vahele nii ära peita!)¹⁾

Mis puutub „Ü.“ tellimisse, siis on mõnel aastal ju tõega olnud rohkem kui 3 tellijat, aga kokkuvõetult kõigi aastate kohta on korporante — tellijaid väga väiksevõitu summa olnud. Lähemaid teateid saab „Ü.“ sekretäriilt. Pole siin ka suuremat huvi midagi olnud. Ksv! Sein väidab sellejuures, et oli aeg, kus korporandid on „Ü.“ juures juhtival kohal olnud. See on õige, aga see oli ka väga kurb aeg, n. n. surmaaeg „Üliõpilaslehele“ ja on korpidele parem, kui meie seda meele ei tuleta.

3) Osavõtt akadeemilistest ühinguist. Mina väitsin, et korporantidest võtavad osa ak. üh. „läbi vaeva mõned üksikud“ (pole kuskil öelnud et „korpil olla ak. ühinguist eemal“ — nagu väidab ksv! Sein minu öelnud olevat) ja seda pole ka ksv! Sein

1) Jälle kraamub välja väike põhimõtteline erinevus!

Mart Karusest kuni Albert Kivikase kõige nydisaagemate tyypideni kordub (jõudumööda isegi Annal!) hobuste peksmine ja kihutamine iga hobusemehe vähesemagi ärituse või tuju puhul. Ainult Krõõt annab end tunda kord Jaagule, kord vokile — või mõlemile korraga Jaak — pojajõmpsikatele. Psyholoogiliselt ei ole seesugused alati yhflased affekt-lahendused (décharges) usutavad ja kunstiliselt on nad — harjumuseks saand võtte epateerivad kordumised.

Muidu aga *Murrang* endisegei teemi, kuid teisendatud ja tihendatud kordusena lasub autori vaeva ja lugejaskonna aineliselt ja vaimliselt põhjendatud nõuded. On selles mõnel pool kaheldud, siis loodetavasti „Oda-mehe Carl Sarapi“ korralik raamatupidamine annab varsi — isegi meie raamatuturu konjunktuures — kindlaid ja ymberlykkavaid asitõendusid.

—ldK—

oma arvudega ümber lükand. Kui ta aga tahab tõendada, et protsentuaalselt korpil ses küsimuses olevat aktiivsemad seltsidest, siis peaks ikka niisuguse julge väite tõendamiseks kindlaid arve tooma (ehk juhatada, kust neid saab), muidu meie — muigame, andke andeks!

4) Kultuuritööd. Seltside põhimõtteis seisab aktiivne kultuuritöö (loomulikult üliõpilase olemuse piirides). Siin avaldab ksv! Sein kaunis hämaraid vaateid: üheltpoolt nimetab ta, et meil pole enam ärkamisaeg, kus rahvakultuurset tööd tehti, et meil on nüüd vabariik ja seepärast säärane töö otstarbetu. teisalt rõhutab ta aga siiski niisuguse töö tarvidust, tsiteerib isegi Ugala põhikirjast lause: „omaks pühaks kohuseks loeme juba üliõpilaspõlves — kuid iseäranis veel pärastises elus — Eesti rahvuskultuuri eest võidelda ja tema loomiseks kaasa töötada“ (m. s. R. J.). Peale selle filosoferib ksv! Sein midagi rahvuskultuuri olemusest ja nimetab, et Ugala (resp. teised korpil) püüab end rahvuskultuurile kohandada, nimetab aga sealsamas, et Ugala „pole rahvuskultuuriline“ — ühesõnaga see on kaunis segane peatükk. Jääb aga niisugune mulje, et ksv! Sein üliõpilase rahvuskultuurilisi ülesandeid kaunis madalalt hindab (kuigi need Ugala põhimõtteis ette on nähtud.)¹⁾

5) Rahvavõõrsus. Siin tõendab ksv! Sein, et see etteheide on põhjendatud, s. t. ütleb küll ühes lauses, et ei ole, aga sealsamas väidab kohe, et „korpil on vist ses mõttes rahvavõõramad, et nende liikmed nii lähedas kontaktis ei ole lihtrahvaga (m. s. R. J.) kui seltside omad. Ent see on ka arusaadav, arsesse võttes korporantide seltskondlikku ja majanduslikku tagaseina (m. s. R. J.). Nii et siis ikka on rahvavõõrad.“²⁾ Ja just sellepärast, et nende seltskondlik ja majanduslik tagasein neid sellest lihtrahvast eraldab! Midagi kõrge

1) See on aga jälle „väike“ põhimõtteline erinevus.

2) Taas lisaks väike põhimõtteline erinevus!

kuningakoja ja aadli taolist — andke andeks, et me muigamel

4.

On väga huvitav, kuidas ksv! Sein seltside liikmeid elama õpetab. Et noorusrõõm ja muretu elu ja nõnda edasi. „Pea õitsvad lilled, pea õitsvad roosid“ laulame omalt poolt veel juure. Küll meie juba lustlikud mõistame olla ja oskame elada ka — falerii—faleria — ses mõttes pole ksv! Seinil meile vist midagi õpetada. On nimelt üks väike tõsiasi siin ilmas, et ka ilma duellide ja men-suurideta ja landesmutteriteta võib päris lustlik olla. Proosit, erivõru!

5.

Siis see sisemine kasvatus. Ksv! Sein seletab meile oma läbielamusi keskkooli lõpetamisel j. n. e. ja näitab siis, mis temast korp on teind. Olnud muuseas Ak. Usuteadlaste Seltsis (seda mõtleb ta vist „Usuteadusliku Seltsi“ all), seal olnud kõik äbarikud ja püberikud, tema tundnud ühes oma sõbraga, et „kus puudub sisemine ja väline kindlus, väline oskus ja seesmine uhkus — sääal oleme meie liigsed“, ja tulnud siis jälle tulema.

Just kui kaks kangelas — Kalevipoeg ja Suur Tõll: löid käega ja tulid tulema. Aga nende kahe ritteri ülalpidamises avaldub just see kasvatuslik vaim, mis korpides antakse ja millele seisavad seltsid vastasrinnas: enese ülehindamine, täispuhutatus, upsakus, pealiskaudne vaimuolemus, teiste põhjusetu halvaksapanu ja see paremaks pidamine, s. t. mis meie harilikult mõistame saksiku junkru või kooparüüti nime all. Sest tehke, mis tahate, ma ei usu, et seal Us. Seltsis keegi oma inimväärtuse poolest madalamale oleks olnud, kui ksv! Sein ja tema truu naaber. Ja paneb veel rohkem kahtlema, kui arvesse võtame, et nimetatud Us. Seltsis on just see koht, kus „Ugala“ oma kaasvõitlejad kaunistest on teotsemas olnud!

Siin on juba suur erinevus seltside ja korpide vahel, kuigi korpid seda tunnistada ei taha ja kilbi taha poevad.

Mis ksv! Sein EÜS-i kohta kõneleb („EÜS-is pole distsipliini ja eeldusi — pole ühist peret“ j. n. e.) on kõige ninatargem osa selles kirjutises. Kui kord päevakorrale tõuseb Ugala ja EÜS-i võrdlus — küllap siis seatakse rinnad kokku, käesoleval puhul ei puutu see aga asjasse.

6.

Lõpuks räägib ksv! Sein võitlusmeetoditest ja nimetab minu poolt esindatud „parunite kantsidest väljalöömist“ orjade võitlusviisiks, millise võitluse kaudu ei oleks Eesti riiki olnudki, tähendades: „Vaimlise üleoleku vastu ei võideldud rusikate ja jalgadega, vaid samase vaimlise üleolekuga.“

Ei saa küll hästi aru, kuid nähtavasti mõistetakse nende vaimliselt üleolejate all sakslasi ja antakse nõu, et nende vastu ei või „rusikate ja jalgadega“ võidelda vaid vaimlise üleolekuga. Muidugi, kuid kui see viimane ei aita? Vabadussõja ajal pidime vastu landeswehri rusikatega pörutama arvesse võtmata, kas meie vaimliselt üle või all olime. Just vastasel korral poleks meil oma riiki olnud! Ning kui meil poleks olnud praegusekujulist maa-seadust — see oli ka ju „kantsidest väljalöömine“ — kas parunid oleksid meile omad mõisad andnud — kui meie ka kümme korda neist vaimliselt üle oleksime olnud? Ja meie praegune vahekord kommunismiga — katsugu ksv! Sein siin midagi palja vaimlise ülekaaluga teha.

Ei, ärge soovitage mulle oma virilat taktikat, laske mul anda ikka rusikaga pihta, kui mind alla suruma tullakse. See võitlusviis on praegugi kõige elulisem — pole midagi parata!

Ja — väike märkus muuseas — kui Ugala korporatsioon von Sieversi akna all meelevalduse korraldas ja lehmaverega tepistiku üle valas, — see oli siis orjade võitlus? Ksv! Seini arvates saaks vist Sieversist kõige paremini lahti, kui vaikselt ta aknast mööda kõndida ja sealjuures uhkelt „vaimliselt üle olla“! Huvitav, et just Seini oma korporatsioon hoopis teisiti neid asju käsitleb.

7.

Kui nüüd kõiki neid väiteid ja arutlusi korpide kaitsmisel kokkuvõttes vaadelda, siis võime ühele tähtsale asjaolule siinkohal tähelepanu pöörata. Nimelt paistab pealiskaudselt vaadatuna, et ilma vaateliselt seltside ja korpide vahel mingeid erinevusi pole, isegi ideaalid on ühised — seda nimetasin ka juba oma kirjutuse alul. Ja just seepärast, et väliselt püütakse kõigest väest seltside põhimõtete teostumist tõendada. Kui aga lähemalt neid tõendusid vaadelda, siis selgub, et just ilmavaatelises käsituses on suured erinevused, mida aga millegipärast ainult riidade vahel avaldatakse — sellele olen oma käesoleva kirjutise alamärkeis tähelepanu juhtind. Kui kord ometi avalikult öeldaks, et meie ei taha osa võtta üliõpilaskonna kui terviku loomisest, meie ei soovi üliõpilaskonna vaimlistele probleemidele kaasa elada („Ü.“-s kirjutada j. n. e.), meie ei pea suuremat lugu ak. ühinguist töötamisest, meie pole huvitatud kultuuriöööst, meie ei taha lihtrahvaga tegemist teha ja peame aristokraatiat paremaks, meie tahame ka vastavas sihis noorsugu kasvatada — siis oleks vahekorrad selged, siis poleks enam neid tuntuid sõeluvaid vaieldusi (mis väikese vaheaja järele võivad jällegi korduda), oleks kaks ilmavaadet ja üks siis elu ja ühiskondlik areng näitab, kumb neist sobivam. Nüüd aga vangutakse uduses hämaruses („meie oleme ju teind, aga ega meie ei tahagi teha“), ei öelda oma vaateid avalikult ja selgelt välja, mis on ka teatud määral loomulik, sest säärane ilmavaade oleks praegusel kultuuriõitsengu ajajärgul kaunis suur kurioosum.

Glen aga kindel, et ka korpid oma traditsioonide kammisast vabanevad, tuksleva eluga kaasa evolutsioneeruma hakkavad — selleks on nüüd juba tunde-märke ja head tahtmist olemas —, siis oleks kõik korras ja peaasi: vabaneksime neist tüütuist vaieldustest, mis mulle isiklikultki — pean tunnistama — mingit südamerõõmu pole valmistand.

Rich. Janno.

V. Adams.

Mõttepäevikust

„Meditatsioonid kultuurist ja kulduurist“.

Oleme Euroopa tsiviliseeritumaid rahvaid, ent kahtlemata täiesti ebakultuurilised. On ülim aeg seda tunnustada. Eriti tuntav on see meie kirjanduses, kunstis ja elukunstis,

✱

Kultuur: mineviku suurvaimude tundmaõppimine ja nendega isiklikult suhtuma hakkamine. Milline rumalus! Aristokraadiks ei saada seltskonda viimisega, vaid oldakse ainuüksi sündimise kaudu temas. See ei saavuta iialgi igatset «kultuuri» (üldse üks suur arusaamatus või fata morgana), kellel on tuttavaks «saamine», mis ei ole sündimise läbi (siin ongi raskus, armas publik!) juba tuttav olemine.

✱

Orgaaniline kultuur (tahteliikuvus, voolav lõpmatus, pühasus). Mida kultuuriline puudutab — muutub kultuuriliseks. Ta vaim on nõiakepp teda ümbritsevate asjade vormile. Kõlbline sund kõigele talle vastutulevale. Ilmatahe hoiab tema poole.

✱

Kirjanik poseerib.

Poolharitlastelt olen sagedasti kuulnud hukkamõistvalt: kirjanik *Seejasee poseerib*. Olen ikka küsind, *mis see tähendab*, mida tahetakse öelda selle väljendusega. Aga vastust pole kunagi saand. Antavad seletuskatsed lasevad oletada, et sellega tahetakse öelda: «ta on teisiti kui mina».

Omad kogemused näitavad, et mulle on ikka ette heidet poseerimist siis, kui olen *vahenditumalt* ning väljaspool konventsionaalselt seks määrat vormi näha või näidata püüdnud elu traagikat või elamuse intiimsust ja kordumatust.

Vaestel poolharitlastel on tarvis tuttavaid fraase, juba äraõpit skeeme, et pääda

ei tuleks murda. Nüüd antakse neile *nägemust*, mis segat entusiasmist ja irooniast, raffinemangist ja neile ammu võimatust siirast loomulikkusest.

Ja nende silmle on see võigas, kahtlane ja arusaamatu. Kuid ajukene aitab välja:

Ah, ta poseerib ju!

Ja nimi on leit.

✱

Mineviku luule oli arusaadav pea igaühele, sest selle sisuväärtused olid üldinimlikud; individuaalne oli teisejärguline väärtus üldise kõrval ja kadus prevaleeriva üldise sisse. Siis aga areneb luule ikka enam individualiseerumise ja ühtlasi süžeeuse, ühes harujoones koguni esemetuse poole. Sellespärast lüheneb ka algupärasest uuest luuletajast arusaajate raadius, kuni ta n. n. mõttetaguses kunstis sageli autori isikuga ühte langeb. Üldinimliku väljendamisest siirduti individuaalse ja ütlematu väljendamisele.

Juba sümbolismi (kelle esitajad on kõik enam-vähem kunstiliselt stiliseerivad primitivistid) ei mõistnud mõned, futurismi tulles ja minnes väheneb veelgi mõistjate arv. See on paratamatu, kui tahetakse väljendada individuaalset, sest mõistmise vahend — keel, on kollektiivi produkt, seega mitte kõlblik individuaalse ammutatavaks väljendamiseks. Kuid maitsta võib individuaalset kunsti, mis kasvand tarvest väljendada väljendamatu, kui loobuda asjatust harjumusnõudest, et peab maksu mis maksab kunstiteose, luuletuse j. n. e. sisu «mõistma», s. t. kollektiivlikku lausesse suruda võima.

✱

Sipelga väiksus, samuti ta levivus suurte hulkadena on enesealalhoiu säädid. Ainus ja pühik selle vastu elab järeletulejateta — ta ei tarvita neid. Ta hää-

bub kergemini kui karjainimene. Teda ei või kõvendada ei oma liikide väiksus ega selle hulk.

Nagu ürgaja suured loomad hääbuvad suured inimesed kergesti.

*

Huvitavad asjad.

See, mis teeb eseme huvitavaks, on kõvem või nõrgem kontsentratsioon esemesse — viimane ise pole iialgi huvitav. Sellepärast on pinnapääsel inimesel lühikesa aja pärast igalpool igav, kuna intensiivsele aeg näib liiga kitsas ta esemete jaoks.

*

Eksperimentaalne filosoofia (lööksõna, deviis).

*

Teadvus on Nihil'i säadis Millegi võimaldamiseks. Luua koha- ja liikumisvõimalusi automatismi läbi. Mis teadlikuks saab, muutub nihil'iks, ei ole enam, et midagi (teist) oleks. Nii kuulub tõeline olemine (existentia) ainult probleemidelle ja — ülesannetele, sest ka see, mida juba saadakse, osatakse — ei ole enam.

*

«Silm ei näe, silm eriteleb ainult».

Sellepärast on olemas «asi eneses» (milline meile orienteerumiseks tarvilik ei ole).

*

Tantsupidude, eeskavaga restoraanide, varieteede võlvus: ainelise fata morgana. «Nagu oleks vaim». Õudne ja vastik.

(„Lindast“ tantsuõhtult tulles).

*

On tulnud Ameerikast Lunastaja. Maailm jookseb talle järele. Enamlus on Venemaa hingeliselt amerikaniseerind. Meil pole mingit vastujõudu ameerika lunastajale, kes meile tuleb idast ja lää-

nest. Ahv on meil ideaal: (Tarzan), Charley Chaplin, time is money ja «meie terve noorsugu». Miks pole sihtkapitali rahvuslike tõebraste kasvatamiseks? Mens sana in corpore sano, ergo treenerige jalgu, tugevaid jalgu. Nõnda kõneleb Jaan Jaago Chicagost, uus Zarathustra.

(Kurbuses ajaleht kõrvale pandud)

*

Siiski ja siiski usun: tänapäeva relatiivsusetunnetusi asetab järgmiste aastasadade jooksul usk absoluutsesse. Materjaalsete konstantide lakatamine (näis ju veel hiljuti: mis võib olla tõelisem «materias» nõuab vajadusliku järeldusena intelligiibilise konstantsuse ülesseadmist: ajajärk, kus Kristus ja Buddha «sedasama» ütlesid. Või jääb viimne sõna ameerika lunastajale ja vastavad pääaju osad lõigatakse välja, nagu nüüd pime-soolikas.

*

Edevus.

Edevus on veel kõigeparemagi viimne viga sellepärast, et ta sügavamas mõttes individuaalse olemust lihtsalt konstitueerib. Individuaalsus seesugusena peaks lakkama, kui ta ilmaks edevust. Sellepärast on säääl, kus edevus langend — väärtusetus või pühasus.

*

„Hää ja püha“

(ühes pärastiste sünonüümidega).

Kui Sul janu on — siis on klaas vett hää, allikas aga on püha. «Hää» (eetiliselt) on lõpmatu lõplikus vormis. «Hää» on leib, «püha» — põllutöö. Realiseerit pühasus on ikka ainult «hää». Samuti realiseerit aatelikkus. Siit võib palju arendada, kuid mitte siinkohal, muidugi.

*

Mõned kirjanikud-kunstnikud võiksid olla tublid ja tähelepandavadki inimesed,

kui nad ei oleks vaid kirjanikud-kunstnikud. Oma kunsti lüpsilehmad! «Ainult suur inimene võib olla tähelepandav kirjanik» — see kõlab meil iroonianana. Meie kirjanikku *inimeseks* «ei jää üle». Oma kunstnikukutse lüpsilehmad!



Looduse kirjeldajaist kirjanduses. Vaesed! Nad peavad end kohtupriistaviks, kelle ülesanne looduse inventaari üles kirjutada. Ning publik seisab juures ja kaagutab: ah, kui õige; ah, kui õige. Ja keegi ei tea, milleks see «kirjeldus».



On selles solve (haavamine) võõramallegi inimesele, kui minna temast mööda talle otsa vaatamata. Kuid teisest küljest, teist inimest silmata — on delikaatseim kunst, mis nõuab sügavat takti. Pilgus on: uudishimu (otsing), otsustus (+ või -) vaatlemine (varitsus), affekt (rõõm, norg j.n.e.), harilikult ootus (küsija), sagedasti — enese-pakkumine. Alasti pilgud, vahenditud ja ametlikud pilgud. Enne, kui kaks inimest seltskonnas on teineteisele esiteldud, põiklevad nende pilgud üksteisest kõrvale, esitelu hetkel imevad nad end automaatselt sügavalt üksteisesse (hirmus visa ja lõpmatu tihke-limane viiv), hiljem harilikult kas reserveerit või (sagedamini) ettevaatlik ühes kerge kavalusega.

(Arsti ootetoas)



Edasirühkija on inimene, kelle ilma-vaates puudub igasugune aristokraatsus. Tema ei oska oma eluga midagi pääle hakata, arvab aga ise vastupidist. «Edasipüüdjaja noormees» pole rõõmustav, vaid kultuuri-vaenuline nähtus. Kui meie ei taha langeda barbaarsusse, siis hoidkem plikakeste ja noorhärade eest, kes kolme aastaga Ülikooli normaalkursuse «läbi võtavad». Mida võib luua, kuhu võib viia inimene, kellel oma elu väärtuslikumail aastail — üliõpilasaastail — muud teha ei olnud, kui programmi täita, ja kursusi ning konspekte neelata. See tark kutsehariduse taotleja, kes millestgi ei

joobund, kuskil ei eksind, midagi üle-arust ei teind, midagi ei lugend pääle õpiraamatute — kas see võib olla hää pedagog, õpetlane, riigimees. Ei, muidugi! Ta paneb kulduuri tõusva kõhukese pääle, ja on činovnik. Halb tundemärk, et Eestis võtab maad nii noorte meeste kui naiste hulgas üldine rühkimine. Kultuurilagedus rühib tüüri manu



Pääliskaudseile üldistajaile. Puu ja mina. Vihm on meile mõlemile *reaalsus*. Kahtlemata, ainult oleme — igaiuks teisiti — sellele vastuvõtlikud.

(Suvel, linnatolmu ja katusetõrva hingates)



Mood on ebaaristokraatlik, sest ta on univorm. Kuigi tuleviku täiuslik üldsus on kindlasti univormeerit üldsus. Teat mõttes on kõlbetu — olla eraklik ja erandlik. Kuid tänapäeval on see süü vähem kui süü (tänapäev) olla üldsus. S. t. patt, mille mina (üksikult) teen teiste vastu, on vähem kui see, mille teeksin üldsuse riidades enese vastu.

(Tähkvere pargis, uusi süüdistusi mälestades)



Viimse ütlemisest.

Viimset tõtt, täiesti kindlat — ei öelda. (Ehk olgu «Õpetuses!»). Mis täiesti kindel, on ütlematu. Kõik mis öeldakse, öeldakse vaid «prooviks». Arvad «see olla ju täiesti selge ja kindel» — aga, ennäe! — see näiline kindlus «ma ütlen» oli kindlusetus, seesugusena reetmine. Nii pean alati alandlikult nokutama pääd, kui mind (prohvetlikumailgi hetkil) käsitatakse — arvamisena!

Öeldakse, kõneldakse, kirjutatakse, jutlustatakse — kindlusetusest. See ongi igasuguse hämarus: et ta sõnaks saaks, et ta eemaldetaks. Täiesti kindlat ei saa öelda, täiesti kindlat saab ainult olla, pigemini ainult teha.

Õpetuse paremus on — sõnakssaand olemine teosummana-teopõhjusena.

V. Adams.

Sõnake meie kosmopolitismist.

Mitmel korral on juhtund silma hoiatus kosmopolitismi vastu. Mis selle all küll mõisteti? Muidugi kõigepäält vene hädaohtu, kaudselt või isegi otsekoheselt. Ja kui isegi mitte seda just ei mõeldud, siis peitus ikkagi seesuguse hoiatuse taga vähemasti õigeusklik patriootiline meel, rahvuspedagoogilise silmaringiga, mis oma suurimat vastast—rahvusteadvuse inertsi vähenemist püüab igalpool õigel ajal tabada ja halvata.

Poliitiliselt on see muidugi täitsa põhjendatud. Rahvas oma iseloomuga, keelega, üksus, mis täiesti enda omapärasusest midagi suudaks pakkuda, mis on põlvnemise ja keele poo'lest ümarik tervik, peab end tundma paratamatuse tõttu, et ta on tibatilluke ja riiklikult noor rakuke, väga hädaohtlikus seisukorras, kui ta eneses näeb siginevat tugevat kihti kodanikke, kes harilikult abstraktsemalt mõeldes ja tundes sooühtlust ühiskondliku korralduse üksusest nii suurel määral ära rippuvaks ei pea, nagu suur enamus; vähemasti, kes nende mõlemate mõistete piirides täitsa eriprobleeme seletavad, mida ühe

päält teise päale üle kanda ei tohi. Kuid olgu kohe tähendatud, et kes näit. ühiskondliku korralduse küsimuses reforme nõuavad, ei ole sellega veel mitte rahvusküsimusse puutund. Kui aga neid ühendatakse ükskõik missugusel kujul, tekivad just kaks vastu-poolt, ühtmoodi ebaõiged: ühelt poolt riiklik patriotism, teisalt rahvusvaheline kosmopolitism kitsarinnalisel kujul. Esimene unustab kergesti karjuvad vajadused ühiskondlikus korras ja sumbutab nad rahvusriikluse mõttega ja välisvärdade ettemaalimisega, teine näeb jälle sooühtlust sel moel ühiskonnakorralduse tarvidustele allakorraldatud olevat, et teda iga silmapilk unustada ja ohverdada võib, kui universaalsed ühiskonna-vahekordade lahendamised seda nõuavad.

Ja riiklis poliitiliselt on rahvusprintsip ometi sedavõrd kõrgemal seisev, et ta ennast igalpool maksma on pannud ja paneb, ja et ta õige mõistmise juures isegi kommunistliku ühiskonnakorralduse juures siiski õige riigiüksuse moodustajaks on kujunend.

Kõik muu, mis nende kahe

äärmuse vahel on (ja sääl on just nende kahe põhimõtte lahus üheväärse tunnustamise võimalus) ei ole iseenesest enam ei natsionalism, ega ka kosmopolitism.

Mind on huvitand järele kaaluda, kas see meie oludes tekkind etteheide kosmopolitismis puudutabki õieti seda praktiliste tarviduste ja populaartundmuste põhjal paremaks peetavale rahvusriikluse põhimõttele instinktiivselt vaenulist kosmopolitismi, või ongi siin just tegu ühe poliitiliselt võrdlemisi süütu kosmopolitliku kalduvusega—haritlus-, vaimukosmopolitismiga.

Muidugi jooksevad kõik lõngad lõpuks vast ehk siiski ühte: üldine kalduvus haritluskonnas vabalt, kriitiliselt mõelda peab neid endid küll teadvusel, mis vahekorras nad on nii rahvuse kui ka vaimu-universaalsuse ja ühiskonnagrupistikkude rahvusvahelise ulatuse kohta. Teavad igaühe neist väärtuse ja ulatuse ja seisavad seeläbi tasakaalus, tahtes võitluseski ühe või kõikide nende eest kõiki neid üle näha ja silmas pidada. Vabad mõtted, maksvakorra arvustused aga ja kosmopolitistlikkude

Akadeemilise Kirjandusühingu tegevus 1925. a.

Akadeemiline Kirjandusühing võib tänava tagasi vaadata oma teisele tegevusaastale. Nõnda on meie Ühingu alles nooremaid asunikke ülikooli juures. Kõik meie käsilevõetud töökavatsused ja algatused ei ole veel jõudnud nähtavaks viljaks valmida. Avaneb siiski vist üsna elujõuline korralduste, tulemuste ja valmistuste pilt, kui Ühingu tegevusmomentide üle vaadata viimasest aruandest saadik kuni 1. aprillini käesoleval aastal.

Koondada kirjanduse eriharrastajaid, et isetegevalt kaasa aidata kirjandusliku huviala arendamisele ja kirjanduseteaduslikule uurimisele—selle esmajoonelise otstarbe poole on jätkuvalt sihitud olnud meie Ühingu kõnealune tegevusperiood. "Tähele panna ka kirjanduse esteetilisi ja kunstiajaloolisi naabrusnähtusi"—sedagi on püütud silmas pidada ja teostada.

A. K. Ü. väljaspoole juhitud elu-avaldused on oma päämise ilme omandanud ettekande-koosolekutes.

Siin tuleb enne kõike mainida meie laiemat üldsuse tutvustamist välismaade uuemate kirjandusvooludega. Tuletagem meele hra Joh. Semperi antud ülevaateid itaalia ja hiljem prantsuse nüüdisaja kirjandusest, samuti mag. J. Schwalbe esitusi kaasaegse inglise kirjanduse suurematest nimedest. Ei ole puudunud sõnumetoomisi soome kirjanduse tänapäevast. Selle kõrval ei ole unustusse jätud meie oma kirjandust. On esitatud aasta ülevaateid kodumaa kirjandusliikudest uudistest, paralleelselt sellega ka ettekandeid mineviku kirjandusest üksiknähetest. On tegelikult osa võetud kirjanikkude Ed. Wilde, A. Kitzbergi ja M. Jokai juubelipidustuste korraldamisest ja mainitud kahe eesti kirjanduse seniiori aadressidega austamisest. Ühingu välise asendi õigustused ja kohustused on aruande aastal kasvanud liiatigi säädusandlikul teel konstitueeritud kirjanduse sihikapitali valitsemisest osavõtmise ja sihtsummadest osasaamise kaudu.

Kõige selle taga on liikunud Ühingu täidesaatvate organide sise-mine tegevus. Siin tuleks eriti mai-

nida 9 stipendiumi nõutamist Ühingu liikmete kirjandusliikude ja kunstiajalooliste uurimiste toetuseks, Kujutava Kunsti ja Dramaatilise Osakonna tegevust, Toimetuste Toimkonna hooldamisse antud käsikirjade trüki korraldamist, kuid üksikasjalisemalt järgnevais eriaruandeis.

Ühingu tegevusmetede üldarv on kõnealusel tegevusperioodil küll pigemini näidanud mõõna kui tõusu (aasta lõpul nimesiikus 139 liiget, neist liikmeraha maksnud 80). Tõenäoliselt ei peitu mitmete liikmemaksumade tasumatuse mitte ainult majanduslikud põhjused, vaid ka juhusliku elemendi liitumise ja kõrvalejäämise kergemeelsust. Kirjandusliku üldsuse poolehoid ei ole Ühingu avalikkude esinemiste kohta vähenenud. Seda on osutanud Ühingu ettekandekoosolekud, mis pea alati on saanud haruldaselt rohkearvulise osavõtu osaliseks: näiteks võiks mainida Eino Leino mälestusõhtut, mille Ühingu ühes Hõimuklubiga korraldas Ülikooli aulas.

1. Ühingu koosolekud.

Aruandeaja jooksul on peetud 7 koosolekut ja üks liigete omava-

küsimuste tunnustamine võivad aga sigitada niihästi ühekülgeid fanaatikuid kui ka mõjuda moonutatud mõistmisel hulkade pääle hoopis teisiti kui seda mõttealgatajad iseeneses olid kujutand. Jällegi hädaoht, millest hoiduda ei saa. Kuid et see on üldine ja alaline paratamatus, siis ei saa tema pärast kunagi ohverdada tõetunnustamisega.

Mis on need tundemärgid, mis iseloomustavad kosmopoliiti. Rooma paavst on kosmopoliit oma huvide universaalsuses, mis terve maailmaga rehkendab. Kuid see on ajalooliselt loomulik usuline nähtus. Seda universaalsust põhjendab vaimliste ja eetiliste õpetuste ühevääriline maksvus mitte üksinda mõne rahvuse kohta vaid terve maailma inimkonna kohta üldse. Niipea kui poliitiliselt-

majanduslikult alalt siirdutakse vaimu ja inimhinge alale, tunnetaakse kosmopoliitselt. Meie rahvakirik ei mõtle sugugi vähem kosmopoliitselt, kuigi ta piirdub omarahvuse piirides moodustamise ja tegutsemise huvidega. Haritlane on kosmopoliit, tema tööalad saavad loomulikult kosmopoliitse ulatusega värvingu. Olles kitsalt rahvusliku aate eest töötaja virildub tema tööpriism sagedasti otsekohe ebameeldivalt ebateaduslikuks. Tema rahvuslikkus on võimalik (samal moel nagu rahvuskiriklaselgi) kosmopoliitse silmaringiga objektiivsel töötamisel omarahvusesse kuuluva ainega. Kirjanik on samuti kosmopoliit juba siis, kui ta omarahvuslikke pahesidki arvustab.

Kosmopolitismist vabad on praeguses ühiskonnas ainult hari-

duseta jäänd hulgad, kui nad oma ühiskondliku seisukorraga rahul on. Ja muidugi see osa rahvusest, kes otsekohe poliitilist ja vaimlist hädaohtu näeb üldtunnustuste ja üldtõdede vahele-tungimises puhtrahvuslikku patriootilisse meelsusse. Harilik asi on aga, et vaimliselt välismaailma igasuguste mõttevooludega tutvunev ühiskonnaosa jääb iga rahvuse juures kosmopoliidi ausse. Sest sääal sigineb paratamatult iga sammu pääl mõtteid ja tundeusi, mis puhast patriotismi kaaluvad, viies tema mõõdukalt kohastesse piiridesse. Haritlase huvi väljastpoolt tulevate loosungite ja tõdede vastu on loomulik tarve osa saada kõigest paremast, mida võib pakkuda maailm oma paremate vaimude kaudu. Säält siis tekibki sagedane nähtus, et vaim-



Ak. Kirjandusühingu liikmete koosviibimine; kevadel 1926.

heline õhtu ettekannetega. Koosolekute päämõtiivideks on olnud pea iga koosoleku kavas kas deklamatsioonid või muusikalisi palasid. Referaate on ette kantud kümme järgmiste teemide kohta kronoloogilises järjekorras:

Mag. Joh. Schwalbe: Olevik tuleviku kohtujärjees (H. G. Wells'i tuleviku utopiad) } 31. jaan. 1927.

Üliõp. D. Palgi: Eesti } aastakoosolekul
proosa 1924. }
Mag. A. Anni: Eesti } 15. märtsil
lühirika 1924. } 1925.
Kirj. Joh. Semper: Itaalia uue- }
mast kirjandusest. }
Mag. Joh. Schwalbe: Bern- } 1. mail
hard Shaw näidend „Püha } 1925.
Johanna“.
Mag. Elsa Enäjärvi: Soome } 4. okt.
uueast lühirikast } 1925

Prof. M. J. Eisen: Mai Roosi }
mõtiivid } 8. nov.
Prof. G. Suits: L. Koidula } 1925.
luuletaja saatus }

Üliõp. H. Paukson: P. Val- } 12. veebr.
laku novellikogudest } 1926.

Prof. G. Suits: Mälestus- } 14. märs.
kõne Eino Leinost } 1926.

liselt tundma hakatakse kuuluvust ühte ühiskonda, millel ei ole rahvuslikke rajasid, vaimline kosmopolitism.

Olgugi oma ühekülgsuses samuti kitsarinnaline nagu kitsarinnaline patriotismgi, ei ole meie oludes tema esinemine sugugi nii ühekülgne, et teda otsekohe rahvusliku teguri unustajaks võiks tembeldata. See ongi asi, mis nõuab lahendust. Meie oludes on süüdistatud kosmopolitismis sagedasti juba kalduvust arvutada oma olusid ja oma patriotismi. Harilikult on nobe siginema ja laiaili lagunema kõige ebameeldivam vorm rahvuslikku iseteadvust, negatiivne rahvuslus, mille negatiivsus just siis iseäranis silma torkab, kui ta nähtavale tuleb võõra rahvuse liikme juures: Saksa preisi upsakus, Soome aitosuomalaisus, saartele isoleeritud inglase iseteadvus ilmutavad ühtlasi originaalsust kui ka laidetavat ebameeldivust. Milleni see tõusta võib, ja et seda ebameeldivust mitte asjata ei märgita tema tugevama kujul kui karde-tavatki pahet, seda võime meele tuletada õppetundidest vene sla-vofiilidelt ja saksa junkrumeelsetelt meie omal maal. Et sedasugust

meelsust meie eneste juures siginemast püütakse takistada, ei või sellepärast veel mingisugune eba-voorus olla.

See ongi see, mis ettevaatlikuks teeb patriotilise meele üleliigse ja võõriti arenemise kohta. See on üks piiramine, mis ainult manitseb ja mis muidugi ei ole võrsund otsekohe sellest rahvuslikust tundest enesest, mida ta laidab, olgugi tema rahvuslikkus muidu väljaspool küsimust.

Muidugi seltsib sellele muidki mõtte-suune, mis sama kriitilist ilmet kannavad. Sää on need kosmopoliitsuse harilikud tulemu-sed, mis umbusklikud on sõja vastu kui inimlikku arengut tagasi-levi pahe vastu. See on võrdlemisi moodne tunnetus, mis tekkida võis ainult grandioösi ilmatulestiku — ilmasõja arutuse nägemisest. Kuid ka see patsi-fism ei ole rahvuslikku küsimust mitte sõnavõrdki hüljand. Et ta rahvuslikku inertsusetust sigitaks ja nõdraks muudaks enesekaitse-tungi, selleks ei ole vähematki näidet. Küll aga teeb ta oma loomuliku töö, mis hoopis vastu-pidine on sõjakale patriotismile, mis mitte tema patriotism ei ole. Samasuguseid arvustavaid seisu-

kohti ühiskondlikkudes nähtustes sigineb paljugi, kus arvustami-seks põhjusi avaneb.

Kuid selle kaalub ülesse tema seisukoht patriotismi poolt, kuigi ta niimoodi mitmel kujul, pääle siinnäidatute, tema vastu asub. Arvatavasti ei ole sellekski palju seletusi tarvis. Põhitõde rahvuse omapäras ja tema iseseisva, takis-tamatua arenemise õigusest püsib vääramata ka meie kosmopoliidile. Asjaolu, et kõik meie prae-gused ühiskondlikud kihid on ühte viisi tunda saand tema enese-arendamise takistamise rõhuvust ei ole tingimuseks suurrahvuste kosmopoliiditööbi kujunemiseks meil; meil seguneb sellesse suu-rem protsent rahvuslust, kui sääi seda teadlikult tarvitseb seguneda, kus iseolemine ja oma arendamine igasugusest takistuse ähvardusest väljaspool seisab, kus suurim omapära õige arendamise vaenlane ongi just kaalumata väljapoole lajutav patriotism.

Sel moel kaob meie kaaluvama kultuurivaatega haritlase juures kosmopoliidi nimetus enamvähem, ta on rahvuslane oma kultuurihuvi poolest paratamata. Kuid selle rahvusluse iseloomus avaldub hoiatus ainult sellele väärtust ja are-

2. Juhatusetegevus.

Koosolekuid on juhatus pidanud 22, kus läbi arutatud küsimuste hulk ulatab sajani. Esimesel kohal on olnud muidugi Ühingu jooksva tegevuse ja ettekande-koosolekute korraldamine. Eristil tähelepanu on aga pöördud Ühingu majandusliku seisukorra kindlustamisele. Nii on nõuta-tud Ühingu teostat kultuurkapitalist, haridusministeeriumilt ja ülikooli va-liitsuselt, on pöördud ligi paarikümne rahaasutuse poole palvega, et need omalt poolt Ühingut toetaksid, kuid kahjuks ilma tagajärjeta, sest raha-asutustel näib olevat kujunenud usu-seks kultuurilistele asutustele toetust mitte määrata.

Kontakti loomiseks välismaade kirjanduse päevaküsimustega on tel-litud Ühingu raamatukokku rida välis-maade kirjanduslikke ajakirju. On kavatsetud ka välismaade kirja-nikke ja kirjandusteadlasi küllaskäigu loenguid pidama kutsuda, kuid mit-mesugustel põhjustel on see edasi lükkunud. Muust välisest tegevusest tuleks mainida juba nimetatud kirja-nikkude juubelipidustuste tehnilisi korraldustöid ja miks mitte ka Tartu tänavate ümbernimetamise komisjoni

istanguid, kust Ühingu oma edustaja kaudu osa võtnud.

Ühingu abiesimehe ja abisekre-täri pikema Tartust eemaloleku tõttu on ajutiselt abiesimehe kohuseid täit-nud laekahoidja D. Palgi ja juhatusse juure kutsutud esimene juhatusete-rike kandidaat S. Holberg.

3. Dramaatiline Osakond

korraldas 16.—26. maini 1925. diktsi-ooni kursuse, kus loengutega esinesid prof. Suits, pr. A. Suits, Dr. W. E. Peters, Dr. E. Saareste, Dr. A. Rammul ja dir. Mettus. kursustel oli 52 osa-võtjat: üliõpilasi, õpetajaid ja näitle-jaid. Kursuse lõpul liigete omava-heline deklamatsiooni õhtu. 1925. a. sügisel korraldati sama osakonna poolt E. Üliõpilaste Seltsi ruumes muusika-deklamatsiooni õhtu, kus esi-nes hra J. Pert referaadiga: L. Koi-dula novell „Loigu perenaine“. Muid referaate oli hra J. Perti „Everyman kirjandusliku teosena“ ja hra P. Sepp'a: „Everymani lavastus“, mõlemad ühen-duses harjutustega „Everymani“ lavas-tamiseks hra P. Sepa juhatusel. Kahjuks on tulnud harjutused hra Sepa ärasõidu tõttu katkestada. Eino Leino mälestusõhtul kanti ette I. vaa-

tus tema näidendist „Maa parimad“. Pääle selle on peetud veel 5 koos-olekut Osakonna töö tehniliseks korraldamiseks. Osakonna juhata-jana toimis hra J. Pert, juhatusete liik-med üliõp. V. Huik ja prof. Suits.

4. Kujutava Kunsti Osakond

on korraldanud kolm ettekande-koos-olekut, neist ühe koos kohaliku Prant-suse insiitnudiga. Referaate on pee-tud järgmisi:

Prof. L. Rudrauf: Puvise de Chavannes (100 a. juubeli puhul)	} 14. veebr. 1925.
Üliõp. E. Markus: Meie kirikute uurimisest.	
Prof. P. Baumann: Reisi-mälestusi Ateenast	} 25. okt. 1925.
Dr. J. Manninen: Rahva-omastest kunstist eesti puutõdes	

Kõiki neid ettekandeid illustreeriti valguspildidega. Osakonna juures moodustatud kunstiajalooliste oskus-sõnade komisjon lektor J. V. Veski juhatusel on pidanud koosolekuid 1925. a. I. sem. igal nädalal, sama aasta II. sem. iga kahe nädala tagant. 1926. a. on töö uuesti läbi vaadatud,

nemisvõimalust lubada, mis säältööpoolest kultuuri teenib.

Meil on omad aarded, omad ainevallad, mis teaduslikult läbitöötamatud, kunsti kaudu selgitamatud ja avaldamatud, rahva majanduslikus tegelikus elus teostatamatud alad. Siin pole kahtlust, milleks meie olemine on õigustatud, mitte laiutamine sellega, mida meil veel ei ole, vaid selle teos-

tamine ja tabamine, mida ainult meil on olemas andmeid teostada ja tabada, ja mida ükski muu samal määral ei suudaks, samuti nagu meiegi mujale siirdudes sama eduga ei õnnestuks, nagu need, kes jälle säält on omas elemendis. Kultuurihuvi on ühine rahvusasi ja säält pole kosmopoliitki enam kosmopoliit.

Seda suuna näeme kuni täna-

päevani kestnud koduste „kosmopoliitide“ pettumustes ja rahulolematustes saabuvate ja saavutatud ühiskondlikkude ja kultuuriliste tagajärgede kohta, nende kadetat huvi õige rahvusluse ja õige kosmopolitismi kohta.

Selles pole midagi ähvardavat ega hukkamõistetavat.

O—maa.

Nähtusi ja mõtteid Eesti kunstinäituse puhul Riias.

Hiljuti lõppenud Eesti kunstinäitust Riias, meie kujutava kunsti esimest ühist esinemist väljamaal, tuleb lugeda Eesti kunstielus tähtsamaks päevasündmuseks. Sellepärast ei ole vast ülearune siin puudutada mõningaid küsimusi, mis on üles kerkinud selle näituse ettekohehel mõjul.

Riia-Eesti näitus pakkus palju huvitavat ka meile, kuna seal oli võimalus saada läbilõike meie kujutava kunsti praegusest seisukorrast. Kahju vaid, et maalid palju kaotasid kitsaste näitusruumide pärast. Seda võis näha just

värvikamate tööde juures, kus pildi pinge haaras suuremat ümbrust, nagu Mägi, Johannsoni ja teiste maalides. Kogu näitusel võis ruumilise nõude suhtes lugeda enam-vähem rahuldavaks vaid skulptuuri mahutust. Siin tuleb meeles Latvia kunstinäitus Moskvas, kevadel 1916 aastal, kus kunstitööde väljatõstmiseks üksikute saalide seinad ja põrand olid kaetud tumeda riidega. Sarnane kunstitööde esitamine mõjus tõsiselt ja sügavalt, olgugi et tööd iseenesest olid ainult keskmised. Meiegi Riia näitus oleks saanud

palju mõjuvamaks, kui näituse korraldajatel oleks kasutada olnud rohkem ruume.

Mis puutub Läti arvustusse, siis on see täitnud oma kohuse. Muu seas on seal palju juttu tehtud „rahvuslikust kunstist“ j. m. s. s., mis ka täiesti arusaadav, sest eestlaste esinemine Riias sündis ju naaberriikide esituse tähe all. See juba määras ajakirjandusele sündmuskohase, laiemale hulka määratud tooni. Imelik tundub vaid see, et mõni meie ettekipuv sulemees on rutanud nende kirjutustega looma meil „meeleolu“, pakkudes end näituse korraldajaks jne. jne. Nende rahustuseks olgu öeldud, et Eesti kunstnikud Riias esinesid nii õelda kunsti enda pärast, mitte aga arvustuste kerjamise sihiga. Pealegi ei ole neil põhjust viimaseid liig tõsiselt võtta, sest kogemused kodumaal näitavad, et arvustus pole suutnud olla teenäitajaks kunstnikule, vaid ümberpöörduvalt. Kuid jätame selle ja siirdume parem meie kunstikultuuri elulisematele küsimustele.

Vaadeldes meie ja Läti kunsti näeme, et see rühub edasi veel tole entusiasmiga, mis ümbritses kunstisid endise suurriigi päevil. Keegi ei näi tähele panevat, et õhkkond ja elutingimused on vahepeal muutunud. Ja nii tuntavalt, et tänapäev seisame paratamatult küsimuse ees: kas on meie väikerahva kunstil praeguses olukorras ja praegusel kujul üldse arenemisvõimalusi? Kuid meie ei leia sellele

täiendatud ja viimistletud, nii et sõnastiik on praegu täielikult trükivalmis. Osakonna juhataja oli üliõp. V. Vaga, liikmed E. Markus ja H. Saarmann.

5. Toimetuste toimkond.

Ühingu „Toimetuste“ esimene vihk K. J. Petersonile in memoriam ilmub neil päevil trükist. Varasema trükingu takistuseks on olnud tegeliku toimetaja prof. Suitsi teiste töödega koormatus ja toimkonna liikme mag. Anni Soomes viibimine. Järgmiste vihkudena ilmuksid kunstiteaduslik oskussõnastik, kogu allikakriitilisi töid vanema eesti kirjanduse alalt ja V. Adamsi riimiteooria. Pääle selle on ühingu võtnud enda toimetada ja kirjastada kirjandusajaloolise krestomaatia kolmes osas, mis sisaldaks meie kirjanduse vanemaid mälestisi alates 17. aastast kuni 19. aastaja alguseni — pärisorjuse lõpuni. Käsilevõetud krestomaatia peab silmas nii teaduslikke kui pedagoogilisi sihte. Selle korraldajaks on juhatuse poolt valitud prof. G. Suits ja üliõp. Urgart ja Lepik. Toimetuste toimkonda kuulusid mag. J. Schwalbe juhatajana, liikmeina mag. Anni ja prof. Suits.

Stipendiumid.

Stipendiumeid anti üldse kümme, neist oli 6 kirjandusteaduslikku:

1. O. Wilde'i mõju Fr. Tuglasele — D. Palgi;
2. Röhu ja vältte küsimus Eesti-Soome rahvalaulus — A. Palm;
3. Juhani Liivi bibliograafia - O. Urgart.
4. Eesti keele rütmika ja meloodika — R. Riitsing;
5. Meie vanemate kirjanikkude (Kreutzwald, Jannsen, Koidula, Suve Jaan, K. J. Peterson j. t.) elulooliste andmete kogumine — M. Lepik;
6. Kirjanduse õpetamine välismaade keskkooles — G. Saar.

Kolm kunstiajaloolist;
1. Tartu ülikooli arhitektid — V. Vaga;
2. Põhja-Eesti kodakirikud — E. Markus;
3. Padise klooster — H. Saarmann.

Pääle selle üks stipendium lava-kunsti õppimiseks Joh. Schützile. Osa stipendiaate on oma töö lõpetanud, milledest erifi tuleb esile tõsta üliõp. O. Urgarti töö; osa töid, mis erilist ettevalmistamist nõudnud, näit. rahvalaulude rõhu ja vältte küsimuse ning keele rütmika ja meloodika uurimine, ei ole veel lõpuliikult valminud.

kuigi trööstivat vastust, sest kunsti-harrastajate pere, kelle toel võib areneda elujõuline kunst on meil mõjutu ja ilmselt vähenemas. Kas ei kõnelnud sellest sügisene näituste hooaeg, kus kolme kunstinäituse kohta leidis vaid üksainus ostja — eraisik. Kolleksionääridest ei maksa rääkidagi. Ka dekoratiivkunsti alad on maitse puudusel ja osalt ka vaesuse tõttu päris söödis. Monumentide püstitamised, missugused tööd meil praegu hoos, annavad teenistust vaid mõnele üksikule. Muu hulgas on praegu Tallinnas kavatsusel suurem vabadussõja üldmälestusmärk, eisaa aga kuidagi pooldada selle ehitamist sarnasel kujul, kus surnud kivimüraka sisse sulatakse kümned miljonid siis, kui meil puuduvad korralikud rahvamajad, raamatukogud, muuseumid, kunstinäituste ruumid jne. Omal ajal rajasid kreeklased akroopoli, roomlased — panteoni, prantslased — Jumalaema kiriku ja Eiffeli torni. Need on elulised üldkasulikud kultuurajaloolised rajasambad, missuguseid on võimalik ehitada vaid ühiskondlikul jõul. Miks ei võiks meilegi oma vabadusvõitluse mälestusmärgi püstitada sarnase üldkasutatava monumentaalse ehitusena? Nii võiksime töösse rakendada terve Eesti kunstnikkonna.

Tagasi tulles meie kunsti arenemisvõimaluste vaatlusele näeme, et need pahed on üldised kõigis

noortes riikides, kus kunst pole veel suutnud kohaneda uute elu-õuetega. Nii on näiteks Läti kunstnikkude olukord väikeste eranditega peaaegu sarnane meie omadele. Võib nimetada, et Riias kui suuremas kultuurilises tsentrumis on rohkem nõudmisi dekoratiivkunsti aladel. Ka töötasu kõrgem. Laialisemat tööd leidub veel teatrites: näitelava mitmekesistamiseks kasutatakse mitmeid kunstivoolusid; dekoratsiooni kavandeid tellitakse mitmetelt kunstnikkudelt; alaline dekorator te-

siin kõigepealt Riia linna ja Läti riikliku kunstimuuseumide asutamist, missugustel tohiks olla kaunis suured teened oma kunsti propageerimises.

Nende riiklisse muuseumi on koondatud Läti meistrite teosed, alates kõige vanematest kuni moodsamate konstruktivistideni. Ja see sugusena vastab ta tõesti oma otstarbele — olla rahva kunsti täieline kajastaja.

Kuid sarnasedki muuseumid võivad saada rahva loomistahte nõrgestajateks, tagasikiskivateks asutusteks, kui ei pöörata erilist tähelepanu instantsile, mille kaudu sünnib nende täiendamine uute edasisammuvate töödega. Sest teame ju, et kultuuriilm teeb järjest uusi edusammusid, kunstimõistedki muutuvad alatasa. Ja kui meie ka oma tulevastesse muuseumidesse tahaksime kirni naelutada meie tänapäeva ilmed ja kajastused, siis peaksid koosnema need väljavalitud juhtivad organid, kelle kätte rahvas usaldab oma kunstivara hindamise, tänapäeva kunstirühmituste esitajaist ja tööstest kunstiarvustajaist. Sarnaselt saadud muuseum suudaks juba kunstiliselt kasvatada ja kaasa tõmmata laiemaid hulkasid — mis peaks olema meie üheks esimeseks ülesandeks, kui tahame juhutada oma kunstikultuuri õigetele radadele.

Ed. O.

Käesoleval suvel

Tartu ärapeetava üleilmlise üliõpilaste karskuskongressi ajaks (24.—26. juulil) ilmub «Üliõpilasleht» karskuskongressi tutvustus-erinumbrina mitmekeelse (eesti keeli paralleeltekstidega) sisustikuga.

gutseb peajaslikult täidesaatva jõuna. Kuid viimasel ajal olla ka siin märgata langust, kuna näitelava kipuvad saama üksikute kunstnikkude monopoliks. Kokkuvõttes ei paku üldine olukord Läti kunstnikule just palju soodustusi, kuid selle eest saab ta moraalset tuge seltskonnalt, kellel oma kunsti kultuuri vastu on siiski suur lugupidamine. Viimane on vast tingitud Läti iseloomust, võib olla aga ka mitte väiksel määral õieti juhitud kunstipropagandast. Mõtlen

Akadeemiline kroonika.

Usuteaduskonna dekaan, prof. O. Sild lahkub

dekaani ametist ning on sooviavaldusega esinenud, et teda nimetatud ametist vabastataks 1. juulist arvates. Prof. O. Sild, kes juba 5 aastat usuteaduskonna dekaanina administratiivses tegevuses olnud, kavatses juleval poolaastal jäiendamise otsustarbel pikemale uurimisreisile välismaale asuda.

Teaduslikul otstarbel

sõidavad käesoleval suvel välismaale: prof. H. Richter — Soome-, Rootsi- ja Norramaale, assistent Fromhold Krause — Saksamaale, prof. H. Kull — Prantsusmaale, dots. K. Frisch — Austria-, Saksa-, Norra- ja Rootsi- ja dots. E. Spohr — Saksamaale, prof. V. Süss — Saksamaale, dots. K. Ramul — Saksamaale ja Prantsusmaale.

Ametist vabastati

enese soovi pääle histoloogia instituudi abijõud dr. Viktor Hion.

Õiendus.

„Üliõpilaslehes“ nr. 6 H. B. Rahamäe kirjutuses „Usuteaduse praegused ülesanded“ tuleb κατ' ἐξοχήν asemel lugeda: κατ' ἐξοχήν.

Vastutav ja päätoimetaja: V. Adams. Toimetuse sekretär: E. Raudsepp. Liikmed: K. Kesä, E. Treufeldt.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Sõnavara kirjastuse uued raamatud.

- Faguet: Kuidas lugeda
E. Kubjas: Õpirigid. H. 75
Charles Richardson: Raamatute walikust. H. 100
Samuel S miles: Läbikäimisest raamatutega. H. 25
- Mag. Aug. Anni: Ilukirjanduse õpikawad õpirin-
gidele ja iseõppijaile
Prof. G. Suits: Sissejuhatus kirjandusteadusse
- Jaan Kärner: Lehed tuulde. H. 150
Jaan Kärner; Eesti uuemad luuletajad. H. 150
Jaan Kärner: Ärkamisaegne Eesti ühiskond. H. 75.
k. 100.
Inno Wask: Meie kirjandusliku kriitika pankrott.
H. 75.
- W. Adams: Wal guse walust. Teine kogu luulet
H. 250
W. Adams: Suudlus lumme. H. 200
M. Raud: Kangastused. H. 200
- Knut Hamsun: Nälg. Romaan. H. 300
Jaan Kärner: Mees kes unustas oma nime. Romaan
August Mälk: Kesaliblik. Romaan. H. 200
- Jaan Jõepera: Wana Joosu
Richard Kullerkupp: Tinased tähed
August Mälk: Surnu surm
Jakob Mändmets: Südametunnistus
Jaan Pert: Udulaew. H. 125
Richard Roht: Neli juttu. H. 150
Richard Roht: Looduskangad. H. 125
Richard Roht: Roim. H. 75
Rudolf Sirge: Kallusklemine
- M. Artsõbashew: Koledus. H. 50
H. H. Ewers: Kärbeste kuninga juures. H. 25
H. H. Ewers: Wana postitõld. H. 25
H. H. Ewers: Warandus maa all. H. 25
Fr. Reuter: Reis Belgiasse. Naljajutt.
J. Spiri: Ilma isata ja emata
- Georg Naelapea: Krimmi ja Kaukasuse päikse-
mail. H. 100
Raja album. II. Koguteos. H. 100
Rich. Rual: Anekdooidid muusikameestest. H. 100
- Aleksander Antson: Lapsed. Draama 1 w. H. 50
Aleksander Antson: Wangid. Draama 4 p.
Eero Alpi: Mõõda kiusatusest. Ühew. n.
Eero Alpi: Sinine lill. Ühew. n.
Joh. Ilwes: Wampiir. 2 w. n. H. 50
Fr. R. Kreuzwald: Wiinakatk
Jakob Liiw: Omad witsad. ühew. lasten. H. 75
Jul. Oro: Täismehed. ühew. lasten. H. 50
Hendrik Saar. Kergats. ühew. lasten. H. 25, k. 50
Hendrik Saar. Põõrang. Näid. 3 w. H. 75, k. 100
Kl. U. Suomela: Kaubaleping. ühew. nali.
Leo Tolstoi: Esimene wiinapõletaja. H. 25
- Dr. Fr. W. Foerster: Elujuht. H. 300. k. 350.
iluk. 400.
J. L. Hughes: Eksisammud kooliõpetuses
Knigge: Läbikäimisest inimestega. 2 köidet
Noorusjoud. I. Koguteos. H. k. 200
Noorusjoud. II. Koguteos. H. 200
Noorusjoud. III. Koguteos. H. 125
Dr. med. J. Wilms: Lõbukultuurist. H. 50
Dr. med. J. Wilms: Tahtewõimlemine. H. 75
- J. Aunwer: Kristus ja Buddha. H. 100
A. Kamenskaja-Alba: Mis on teosooafia. H. 25
Strauss: Ristiust ja buddismist
- Jaak Järw: Mehised mehed. Äratussõnad. H. 25
Rahwaraamat nr. 1. Ernst Peterson: Elu õnnest.
H. 10
Rahwaraamat nr. 2. L. Ploompuu-Westerinen:
Hoidke kodukollet. H. 10
Rahwaraamat nr. 3. Kolm lugu lastele. H. 10
Ralph Waldo Trine: Iseloomu kujundamine mõtte-
jõu läbi. H. 25
Prof. J. Bergman ja Dr. A. Kraut: Karskusliiku-
mise ajalugu. 2 köidet
Prof. Bunge j. K. Einbund: Kidunemise põhjused
Jul. Elango: Päikese poole. Lugemik. H. 250
Jul. Elango: Rahwa lootus. H. 250
Rud. Hanson: Suurem kurja juur. H. 50
Prof. H. Koppel: Ärge andke lastele alkoholi
Dr. med. K. Lellep: Alkoholistilised psühoosid
Dr. Lorand: Kümme enneaegse surma põhjust
Willem Reiman: Karskuse mõte
J. Rosental: Tubak ja tema kahju. H. 25
Cora Fr. Stoddard: Uuemad tõsiasjad alkoholi-
kõtsimusest
Kl. U. Suomela: Karskus ja sportwõime. H. 75,
k. 100
Dr. R. Tamm: Alkoholi bioloogiline toime
Dr. med. J. Wilms: Suguhaigused ja alkohol.
H. 50, k. 75
- Prof. G. Landeseni j. W. Lange: Kvalitatiivse
keemilise analüüsi tabelid katioonide ja ani-
oonide tõestamiseks. H. 75, kaustas 100
Karl R. Murakas: Ladina-Eesti sõnastik. H. 100,
k. 125
Sõnawara nimekirju ja uusi tutwustajaid
Tartu linna plaan ja juht eesti-, saksa-, prantsuse-
ja ingliskeelse tekstiga
- Raamatud, mille hind pole ära märgitud, on
seni weel ilmutata.
Et praeguste olude juures pole wõimalust ni-
mekirja käesolewas ulatuses sageli korrata —
palume lahkesti käesolewat kuulutust kohe wälja
lõigata.
Huwiosaliste ringkonnile teadmiseks olgu siin
kohal tähendat, et käsikirju peale paremate ilu-
kirjanduslikkude proosateoste ja wabaharidus-
tõösse puutuwate, pole wõimalik praegu ka läbi-
waatamiseks wõtta.

Sõnavara kirjastus

Kölnivesi Viko

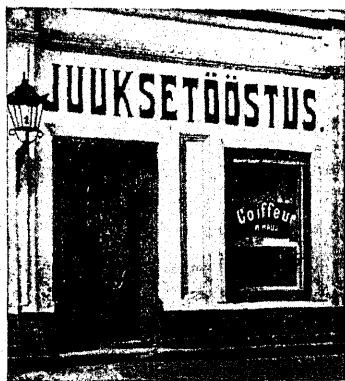
(Eau de Cologne)

Idealsem naha, näo-
jume ja erkude värskend-
us ja kosutus abinõu

Ainult eht meie
vabriku kaitse-
märgiga



ER



I kl. juuksetööstuse-äri

A. RAUD

Asutatud 1911. aastal.

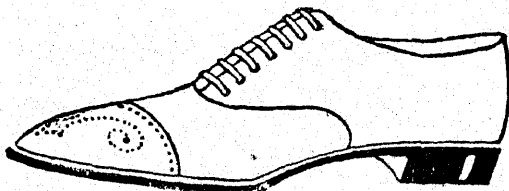
Äris töötavad ainult I klassi
väljaõppinud jõud. Töö kiire,
puhas ja korralik.

Jaani t. nr. 8, Barklai platsi taga,
K. Unger'i äri kõrval.

Saapatööstus ja -kauplus

A. JOSSET,

asut. 1895. a. :: Tartus, KÜÜni t. 4,



Soovitab jalanõusid kõrges headuses ning täie-
liku vastutusega töö eest.

Hind 25 marka.

Moodsam, täielikum ja odavam

juuksetööstuse-äri

Eestis

Tartus, Jaani t. 16, Raatuse taga,
Kõnetraat 6-43.

Daamide-, herrade- ja teatri-
coiffeur-salongid. Manicure.

Äris ainult esimese järgu tööjõud.
Eeskujulik puhtus. Jootraha ei võeta.

Austusega **J. Luksep.**

